

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

OBOR: DĚJINY VÝTVARNÝCH UMĚNÍ

Móda olomouckých salonů 1930 – 1948

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Veronika Šubrtová

Vedoucí diplomové práce: Prof. PhDr. Pavel Štěpánek

OLOMOUC 2008

Prohlašuji, že práci jsem napsala sama, s použitím uvedených materiálů

.....

PODĚKOVÁNÍ	6
1. ÚVOD	7
1. 1. POSTAVENÍ ŽENY	9
1. 2. BĀDÁNÍ V OBORU	10
1. 3. VLASTNÍ BĀDÁNÍ	11
2. ZĀZEMÍ OLOMOUCKÉ MÓDY	12
2.1. MÓDNÍ ŽURNALISTIKA	12
2. 2. OLOMOUCKÉ MÓDNÍ SALONY A MÓDNÍ PRODEJNY	15
2. 2. 1. ASO, ANDER A SYN OLOMOUC	15
2. 2. 2. A.AUERBACHOVĀ A SPOL. / A. AUERBACH + CO. (1932-9)	16
2. 2. 3. BRATRĀ AUERBACHOVĚ (1933-1941)	16
2. 2. 4. LEONHARD BEER (1904-1935)	17
2. 2. 5. ERICH BEER (1935-1940)	17
2. 2. 6. ENGELMANN A SPOL. (1925-1951)	17
2. 2. 7. ODĚVNÍ DŮM JAROSLAV HUŇKA / KLEIDERHAUS JAROSLAV HUŇKA (1931-1952)	19
2. 2. 8. KRESA	21
2. 2. 9. LIDKA	21
2. 2. 10. STANISLAV MIKULKA	22
2. 2. 11. BERNARD MRTÝNEK	22
2. 2. 12. MARIE POSPĀŠILOVĀ-PRESSEROVĀ-ZOLOTAREVOVĀ-KOUKALOVĀ	22
2. 2. 13. OTAKAR ROZSYPAL	23
2. 2. 14. BRATRĀ STŘEDOVĚ (1919-1949)	23
2. 2. 15. MARTA VANĀČKOVĀ, DŮM MÓDY MARTA	24
2. 2. 16. ODĚVY-LĀTKY ZAORAL-KLOS (1940-1952)	24
2. 3. SPOLEČENSTVO KREJČĀCH	24
3. LĚTA ŪZKOSTLIVĚ ELEGANCE 1930-1939	27
3. 1. REGIONĀLNĀ HISTORICKĚ OKOLNOSTI	27
3. 2. SVĚTOVĀ MÓDA	31
3. 3. ČESKĀ MÓDA	34
3. 4. OLOMOUCKĀ MÓDA	38
3. 4. 1. MÓDNĀ PŘEHLĀDKY	38
3. 4. 2. UKĀZKY DOBOVĚ OLOMOUCKĚ MÓDY	43
3. 4. 2. 1. ASO	43
3. 4. 2. 2. MARIE ZOLOTAREVOVĀ.....	44

4. AŽ ŽIJE BIZARNOST! 1939 – 1945	46
4. 1. REGIONÁLNÍ HISTORICKÉ OKOLNOSTI.....	46
4. 2. SVĚTOVÁ MÓDA.....	49
4. 3. ČESKÁ MÓDA	51
4. 4. OLOMOUCKÁ MÓDA.....	52
4. 4. 1. MÓDNÍ PŘEHLÍDKY	52
4. 4. 2. UKÁZKY DOBOVÉ MÓDY	53
4. 4. 2. 1. ASO	53
4. 4. 2. 2. MARTA.....	55
4. 4. 2. 3. MARIE ZOLOTAREVOVÁ.....	55
5. EUFORIE SE NEKONÁ 1945 – 1948	56
5. 1. REGIONÁLNÍ HISTORICKÉ OKOLNOSTI.....	56
5. 2. SVĚTOVÁ MÓDA.....	59
5. 3. ČESKÁ MÓDA	60
5. 4. OLOMOUCKÁ MÓDA.....	61
5. 4. 1. MÓDNÍ PŘEHLÍDKY	61
5. 4. 2. UKÁZKY OLOMOUCKÉ MÓDY	61
5. 4. 2. 1. BRATŘI STŘEDOVÉ	61
5. 4. 2. 2. MARIE ZOLOTAREVOVÁ-KOUKALOVÁ.....	62
6. ZÁVĚR.....	63
POZNÁMKY.....	66
POUŽITÁ LITERATURA	72
PERIODIKA	72
ARCHIVÁLIE.....	72
SUMMARY	73
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA.....	74
MÓDNÍ ŽURNALISTIKA.....	74
FIREMNÍ LOGA	75
30. LÉTA.....	77
40. LÉTA.....	79
POVÁLEČNÁ MÓDA.....	80
SEZNAM VYOBRAZENÍ V TEXTU	82
ANOTACE.....	83

Poděkování

PhDr. Jitce Baletkové, Mgr. Mileně Kallerové, PhDr. Miroslavu Koudelovi, Heleně Řihákové, Lucii Smetanové, prof. Pavlu Štěpánkovi, prof. Miloši Traplovi, PhDr. Evě Uchalové a PhDr. Michalu Viktoříkovi

Dále bych chtěla poděkovat

Svému otci, Aleně Křížkové, Kamilu Lukešovi, Rudolfu Šimkovi, a spolubydlícím z pokoje 220 a 221

„Jak je dobře, že na světě žije armáda lidí, kteří nemají na práci nic jiného, než myslet na potěšení všech, na splnění tužeb jiných...Splnění tužeb vytvořit krásný, nejkrásnější oděv...Neboť jen krásný oděv jako krásný rám dává vyniknouti obrazu, individuální líbivosti pána všeho tvorstva, člověka...Krásný oděv, plný půvabu, něhy, uplatňující v soutěži pojmu krásy všechno, toť dílo básníka, Mistra.“

Recenze na módní přehlídku firmy Huňka, konanou 15.3. 1937 v sálech Národního domu v Olomouci, Moravský večerník 20.3. 1937, str. 5

1. Úvod

Proč móda? V dnešní době se ve všech uměleckých odvětvích, ať je to výtvarné umění, literatura, nebo filmová tvorba, mluví o dvou druzích umění: umění pro diváky a umění pro kritiky. Umělci si stěžují, že je lidé nechápou a že se umění vytratilo z života obyčejných lidí. Přesto však existuje druh umění, který žije ve všech vrstvách lidstva, vycházející od geniálních umělců byť různě modifikovaný podle sociálních vrstev svých nositelů. Umění, v němž se onen příslovečný „duch doby“ objevuje i více než v takzvaném vysokém výtvarném umění. Umění, které okamžitě a citlivě reaguje na ekonomickou situaci, vědecký výzkum i filosofické směry doby. Dalo by se říci, že móda je v podstatě takovou materializovanou filosofií. A jsme jí ovlivněni všichni bez rozdílu.

A proč zrovna móda třicátých a čtyřicátých let? Móda třicátých let byla podle mého názoru ta nejelegantnější, jaká kdy vznikla. Byla ženská a pohyb neomezující, okouzující a praktická zároveň. Byla to móda doby, kdy emancipované ženy konkurovaly v profesionálním úspěchu mužům, ale stále ještě neodvrhly svou ženskost. Byla to doba optimistická, vznikaly roztomile naivní písně i filmy. A zároveň to byla doba prosycená předzvěstí čehosi temného, co má přijít. Byla to doba klasických hororů jako Frankenstein nebo Mumie. Doba, která inspirovala v dnešní době na jedné straně naivně sentimentální

dílka typu Četnické humoresky a na druhé straně se odráží v temném Edu Woodovi a fetišistických fantaziích Dity von Teese.

Móda čtyřicátých let vycházela v podstatě z módy let třicátých, ale byla formována jinými historickými okolnostmi. Materiální restrikce jí neumožňovaly plně se rozvinout a ponechat fantazii volnou ruku. Vše, co módě té doby chybělo do elegance, vynahrazovala si bizarností. Kombinovala nezkombinovatelné, melancholicky se ohlížela za uplynulou dekádu i za staršími historickými obdobími. Módní hlídky se předháněly ve vymyšlení návodů, jak staré záclony přešít na večerní šaty a vychvalování hospodyněk, které si všechno vyrobí samy aby tím alespoň trochu rozehnaly chmury nad podivností svých šatů.

A móda poválečná chtěla ženám všechno to strádání vynahradiť. Oblékla je do mnoha vrstev sukni, aby ukázala radikální odklon od válečné spořivosti. Tedy alespoň ve světě. Česká móda, jak uvidíme, se ubírala jiným směrem.

Na začátku mé práce se seznámíme s olomouckými salóny, jimž jsem se věnovala. Poté přistoupíme k další části, části kulturně-historické. V každé části se věnuji napřed světové módě, poté české módě a nakonec proberu regionální kulturně historické okolnosti oné doby v Olomouci. A na závěr poté, co jsem nastínila kulturně historické pozadí oné doby, se pokusím o analýzu olomoucké módy, tedy těch jejích vzorků, které jsem měla možnost vidět. To znamená šatů z ateliéru Marie Pospíšilové-Presserové-Zolotarevové-Koukalové a šatů, vyobrazených v reklamách.

1. 1. Postavení ženy

S módou samozřejmě úzce souvisí postavení ženy v tehdejší době a názory na ženu. V době třicátých let už žena stála po boku mužů v umění i ve vědě. Vzdělání chtivých žen bylo čím dál víc. Ženské časopisy přinášely zprávy o úspěších žen v různých oborech. Ideálem doby byla žena moderní, která si jde za svým a nebojí se konkurovat mužům. Případně elegantní žena-vamp, užívající si života, využívající muže a nezatěžující se předsudky. V sousedním Německu jsou však názory na ženu jiné. Žena tu má zůstat v pozici, která jí přísluší, tj. v domácnosti; má pečovat o své zdraví, aby mohla být dobrou a výkonnou matkou. Ale tato oslava mateřství se vztahovala jen na „německé a rasově zdravé ženy“. Ve válečném hospodářství pak došlo i na ocenění jejich hospodářského přínosu. Hnutí, o něž se diktatury opíraly, byly od počátku doménou mužů a odmítaly feminismus předchozích generací. V Sovětském Rusku byl feminismus buržoazním výmyslem, v nacistickém Německu zase výmyslem židovským. Přesto tato hnutí (komunistické, fašistické, nacistické) zapojovala i ženy, i rodinná oblast měla svou politickou úlohu. Čím víc je válka „totální“, tím víc žen nahrazuje muže v jejich pozicích, jak se to dělo již za první války. Během konce války a po skončení války se ženy angažují v nápravě škod. V Americe musí ženy vyklidit místa opět mužům a jsou zahrnuty zpět do domácností. Vzniká ideál americké hospodyňky, vždy upravené a svěží, která manželovi po jeho návratu z práce nabídne teplou večeři, bačkory a odlehčenou konverzaci. Na východě se zatím pěstuje ideál jiné ženy - ženy úspěšné, pracující po boku mužů i ve velmi neženských profesích, ženy, která zvládá maximální pracovní nasazení. Kolektivní jídelny jí měly ulehčit práci s vařením, jesle a školky ji měly zbavit starostí s malými dětmi. Nakonec však, navzdory záměrům, měla žena život ještě těžší. Na jedné straně jí staré povinnosti ohledně domácnosti zůstaly, a nové spojené se zaměstnáním přibýly.

1. 2. Bádání v oboru

Módou třicátých let se v našich zemích zabývají dvě badatelky. První z nich je Jana Máchalová, autorka knih *Móda 20. století* a *Módou posedlí*. Ta se však zajímá o módu celosvětovou. Pro mě však byla důležitější dr. Eva Uchalová, autorka knihy *Elegance první republiky* a spoluautorka knihy *Česká móda 1940-1970, zrcadlo doby*, která se zajímá o módu českou. Respektive pražskou.

Co se týče bádání o olomoucké módě té doby, týkalo se zatím výhradně salónu Marie Pospíšilové-Presserové-Zolotarevové-Koukalové v práci ji budu nazývat Marie Zolotarevová, protože žetak jmenovala v době, již zkoumám, tj. ve třicátých a čtyřicátých letech). Od této olomoucké oděvní výtvarnice již mělo Uměleckoprůmyslové muzeum v Praze ve svých sbírkách některé šaty. Dr. Uchalová sestavila během let 1989 – 1996 tři výstavy, z nichž každá se věnovala jistému období české módy. Roku 1996 se uskutečnila výstava, která se věnovala období 1918 – 1940. Na této výstavě byla tvorba Marie Zolotarevové zastoupena růžovými šaty (inv. č. 84.812). Dr. Uchalová využívala v letech 1996 – 1998 grantu Sorosovy nadace pro své bádání na téma: „*Ženský oděv v Čechách 1850 – 1950 jako výraz společenského vývoje*“. Při té příležitosti se také vydala do Olomouce a hledala materiály o Marii Zolotarevové. Seznámila se s její dcerou, paní Tamarou Burianovou, která jí poskytla mnohé informace a věnovala do sbírek UPM v Praze šaty (inv. č. 99.004).

1. 3. Vlastní bádání

Cílem mé práce bylo vyhledat a analyzovat informace o tehdejší módě v Olomouci a přispět svým dílem k vykreslení vizuální podoby této doby v naší zemi. Během svého bádání jsem se setkávala s údivem nad tím, že v Olomouci vůbec nějaké módní salóny existovaly. Když se mi tedy podařilo ukázat, že ano, a že Olomouc módou žila a že k tehdejšímu kulturnímu životu neodmyslitelně patřily velkolepé módní přehlídky, myslím, že moje úsilí mělo nějaký smysl.

Dr. Uchalovou jsem byla upozorněna na šaty ze sbírek Uměleckoprůmyslového muzea v Praze, pocházející z dílny olomoucké módní výtvarnice Marie Presserové-Pospíšilové-Zolotarevové-Koukalové. Šatů je 10, z toho dvoje jsou zapůjčeny do Veletržního paláce, kde jsou součástí expozice o umění a kultuře třicátých let.

Své bádání jsem začala v olomouckém archivu. První co se mi dostalo do ruky byly dobové adresáře z let 1928, 1932, 1938 a 1948. Z těch jsem si udělala představu o tom, jak bohatý výběr měl dobový obyvatel Olomouce, když rozhodoval, kde se nechá ošatit. A že výběr byl vsutku široký, v Olomouci se nacházelo na 300 krejčích a švadlen, kolem 30 konfekčních prodejen, 15 kloboučnictví.

Dále jsem nahlížela do firemních spisů z fondu Krajského soudu Olomouc (dále jen KS). Firemní spisy se vedly pouze u velkých, tzv. protokolovaných firem. Jako další zdroj informací posloužily fondy Obchodní a živnostenské komory (dále jen OŽK), kde jsou uloženy sčítací listy živností. Nakonec jsem zkoumala fondy Jednotného národního výboru města Olomouce (dále jen JNV Olomouc) a Ústředního národního výboru města Olomouce (dále jen ÚNV Olomouc).

A neocenitelné informace mi poskytla dobová periodika, jimž se budu věnovat v následující kapitole.

2. Zázemí olomoucké módy

V této kapitole se budu věnovat Módní žurnalistice v olomouckých regionálních periodikách, dějinám jednotlivých vybraných salonů a módních prodejen a nakonec dějinám olomouckého Společenstva krejčích.

2.1. Módní žurnalistika

V tehdejší Československu samozřejmě vycházelo nepřeberně módních a společenských časopisů, například *Eva*, *Pestrý týden*, *Měsíc* a podobně, dr. Uchalová se o nich ve své publikaci *Elegance první republiky* rozepsala poměrně zešíroka. Já jsem tato periodika nezkoumala, byla jsem dr. Uchalovou upozorněna, že olomoucká móda se tam nezmiňuje, dokonce ani v *Měsíci*, který vycházel v Brně, a kde by se to dalo čekat. Já jsem se tedy zabírala pouze zkoumáním tehdejších olomouckých periodik, byť zde žádný specializovaný časopis o módě nevycházel.

Dobová periodika, která jsem zkoumala, byl *Moravský večerník*, *Moravský deník*, *Mährisches Tagblatt*, *Pozor*, *Našinec* a *Osvobozený Našinec*. Všechny tyto noviny měly svou ženskou či módní hlídku, daly se tam najít dobové reklamy, upoutávky na módní přehlídky a jejich recenze.

Moravský večerník vycházel v Olomouci pod vedením Josefa Riedla v letech 1922-1945. V letech 1939-1942 měl podnázev „List Národního souručenství“. Bylo to periodikum nevalné úrovně, srovnatelné asi s dnešním Bleskem. Pro mě však byl *Moravský večerník* přínosný z toho důvodu, že jsou zde recenze v Olomouci konaných módních přehlídek. Často jsou tyto recenze velmi vyčerpávající a recenzenti se pouští do popisování šatů, které je zaujaly. Kromě toho vidíme, že módní přehlídky v Olomouci nebyly omezeny na předvádění šatstva, ale byly doprovázeny kulturním programem, hudbou, baletem, divadelními výstupy. V některých obdobích v listě vycházela ženská/módní hlídka s obrázky současné módy od neznámých autorů, ve třicátých letech jsou obrázky dost strnulé, ve čtyřicátých letech již mají jistou dynamiku { obr. 2}. Ve třicátých letech je zaměřena poměrně feministicky, přináší informace o vzdělání a úspěšných ženách, když informace o vaření převládají. Ve čtyřicátých

letech a ještě trochu dříve se její poselství v duchu německé nacionálně socialistické ideologie mění.

Moravský deník byl listem živnostensko obchodnické strany. Má svou rubriku *Co ženy zajímá*, kde jsou standardní informace o módě, vaření a dětské hygieně. Je doprovázena obrázky a fotografiemi, evidentně převzatými z jiných novin nebo časopisů.

Našinec byl listem lidové strany. Byl listem konzervativním, jeho autoři a přispěvatelé neopomínali upozorňovat ženu na to, kde je její pravé místo (v domácnosti) a pohrdali emancipací. Například z roku 1930 to máme krásnou úvahu, jíž by bylo škoda neocitovat: „žádat a hlásat zrovnoprávnění je buřičstvím a nebezpečným klamem proti sobě samému i proti člověčenstvu. Tím větším buřičstvím, žádá-li to žena či dokonce všechny ženy. Budou –li ženy advokáty, policejními komisaři, piloty, šoféry, konduktéry...neznámená to pokrok kultury a civilisace, ale je v tom jistota, že neustlaná postel a nemyté nádobí bude hrobem kultury, civilisace a lidstva...Pochybnou společenskou svobodu, vyjma několika mužatek, každá normální žena ráda zamění za sladké pouto manželství.“¹

Od 18. 10. 1936 vychází rubrika *Co zajímá ženy*, obsahuje tradiční mix informací: módu a vaření. Ilustrace tam nejsou, jen reklamní obrázky firmy *Nehera*. Roku 1938 se rubrika přejmenovala na *Našim ženám*. Od 26. 11. 1939 se jmenuje *Stránka našich žen*, roku 1941 se jmenuje *Žena a domov*, v jejím rámci jsou články *Jednou za týden tichu módy*, autorka se podepisuje Pavla, články jsou s obrázky, velmi jednoduchými.

Po válce vycházel pod názvem *Osvobozený Našinec* s podtitulem *List pracujících katolického lidu*. Jeho první vydání byla prostá, sestávající ze dvou stránek. Od 5. 9. 1945 vycházela rubrika *Žena a domov*, rozebírala se v ní móda, rodina, výchova dětí, politika. Autoři neopomínali ženy upozorňovat na jejich úkoly v osvobozeném státě. Obrázky jsou velmi neuměle nakresleny { obr. 4}. Od 17.1. 1946 se rubrika jmenovala *Co ženu baví a co ji trápí*.

Dalším listem byl *Pozor*. Do 19. 1. 1930 v něm můžeme nalézt *Ženskou hlídku*. Od 30.3. toho roku vycházela rubrika *Žena a život*, vedla ji (a psala z větší části) Lída Merlínová. Byla zdatnou fejetonistkou, věnovala se aktuálním (slavné političky, herečky, oblíbené filmy) i nadčasovým (nespokojenost ženy se sebou samou) tématům. Od 9. 11. 1930 se rubrika jmenovala *Žena, svět a společnost*, už do ní nepřispívala jen Merlínová. Móda měla v této

rubrice význačné místo. Autorka povídání o módě se podepisovala Marta, součástí jejích úvah byly sofistikované módní ilustrace { obr. 3}. Od 1. 4. 1934 se rubrika jmenuje *Rodina a společnost*, řídila ji Blanka Bárová. Módní rubrika si všímala světové módy, hlavně pařížské. 8. 4. 1934 například vyšel článek *Pařížská módní přehlídka* o nejvýznamnějších módních salónech, jako byly například například *Worth, Rochas, Augustabernard, Chanel, Schiaparelli* a jejich tehdejších výtvořech. Ovšem samozřejmě si udržovala odstup od „pařížské výstřednosti“. Obrázky v *Pozoru* jsou velmi nápadité, kresleny jistou rukou.

Mährisches Tagblatt vydával Josef Groák, list byl zaměřen na židovskou část populace. Každou středu tam vycházela rubrika *Modezeitung des Mährisches Tagblattes*, která byla pouze o módě. Sestávala z hlavního článku, který se zaměřoval na šaty k různým příležitostem, a menších článků o účesech, módních doplňcích apod. Články jsou doplněny velmi sofistikovanými ilustracemi {obr. 1} s mnoha pozoruhodnými detaily, například jsou modely nakresleny ve skicáku, přes který je ještě přeložena tužka. V rubrice je reflektována pařížská móda, ale i vídeňská.

2. 2. Olomoucké módní salony a módní prodejny

V této části práce se budu věnovat olomouckým módním salonům a módním prodejnám. Zdůrazňuji, že ne všem. Objekty svého bádání jsem si vybrala podle velikosti (protokolované firmy) a podle dobových inzercí, z nichž jsem usoudila, že dané firmy byly důležité.

2. 2. 1. ASO, Ander a syn Olomouc

Společnost ASO (Ander a syn Olomouc) byla největší olomouckou obchodní společností. Věnovala se obchodu se vším možným, potravinami, svatými obrázky, a samozřejmě šaty. Měla četné filiálky po celé ČSR, od roku 1939 dokonce i v Peru. „ *Josef Ander mladší, který firmu převzal po otcově smrti roku 1933, byl štědrým mecenášem hlavně olomouckého sportu, jeho krásná žena Malvína zase podporovala olomoucké umění. Stavební aktivita firmy byla spjata s projekty brněnského architekta Bohumíra F.A. Čermáka.*“²

Co se týče oděvnictví, věnovala se firma ASO jednak prodeji konfekce, jednak šití na zakázku. To bylo omezeno tím, že musely být ušity z látky zde zakoupené. Živnostenský list na dámské krejčovství firma dostala 4. října 1926. Jako obchodvedoucí byl uveden Otakar Rozsypal. Toho po čase vystřídal Emanuel Krátký, pak 10. 1. 1933 Ladislav Duda, 6. 2. 1934 Eliška Bonkovská a tu 8. 11. 1939 Růžena Zatloukalová. Otakar Rozsypal byl společníkem firmy, ale 8. 7. 1932 byl vymazán z obchodního rejstříku, poté, co ze společnosti vystoupil. To se později stalo problémem. Dopis advokáta JUDr. Kořínka Josefu Anderovi ze dne 21.10. 1939 uvádí, že: „*Vystoupení p.Rozsypala z firmy, které se stalo v roce 1932, vlastně učinilo ilusorním i Váš živnostenský list pro živnost krejčovskou, poněvadž pak ve firmě nebylo společníka majícího předepsanou způsobilost pro tuto řemeslnou živnost. Snad by hlášení nové obchodvedoucí přimělo živnostenský úřad ke zkoumání právoplatnosti Vašeho živnostenského listu, což by prozatím nemohlo býti Vám na prospěch.*“³

Advokát dále radí počkat na nové schválení Rozsypala jako společníka firmy ASO, a poté ohlásit novou obchodu vedoucí slečnu Zatloukalovou.

Živnostenský list ze dne 28. 11. 1944 uvádí specifikaci orientovanou na dámské krejčovství, omezené na opravu šatů nakoupených v konfekci firmy ASO a šití nových šatů z látek zde zakoupených. Jako náměstek je uveden O.Rozsypal.⁴

Dalším mezníkem ve vývoji firmy se stal rok 1948. 1.3. 1948 je na podnik uvalena národní správa, národním správcem se stal dr. F. Šrámek. Předtím si vedení firmy stěžuje že *Osnova O znárodnění způsobila „velkou rozháranost v našem personálu a stala se důvodem k politickým štvanicím mezi zaměstnanci, kteří zapomněli na svůj bývalý kamarádský poměr mezi sebou a mnozí vidí ve svých spoluzaměstnancích politické odpůrce a důsledkem toho zmizela chuť ke spolupráci, ba v mnohých případech si vzájemně hází klacky pod nohy. Musíme zaměstnance napomínat a nutit jim na mysl, že my nežijeme z politiky, jako ti, kteří je rozeštvávají náš blahobyt může být založen jen na spolupráci“.*⁵

2. 2. 2. A.Auerbachová a spol. / A. Auerbach + Co. (1932-9)

Živnostenský list pro firmu byl vydán 29. 11. 1932. Firma byla založena coby veřejná obchodní společnost Antonií Auerbachovou, obchodnicí s dámskou konfekcí v Olomouci a Emílií Kubínovou, dámskou krejčovou v Olomouci – Hejčíně. Předmětem podnikání byla výroba dámské konfekce a její prodej. Firma sídlila na Palackého náměstí č. 5. Dne 29. 11. 1933 byl zapsán veřejný společník Artur Auerbach (narozen 22. 7. 1899, asi syn Antonie). K zastupování firmy byli oprávněni Auerbachovi, Kubínová pouze společně s jedním z nich. Antonie vystoupila ze společnosti 1. 1. 1934. Ze dne 30. 12. 1939 máme žádost o výmaz firmy z obchodního rejstříku, jednak neprosperuje, jednak Artur Auerbach *„jest neárijského původu a hodlá se vystěhovat“*. 4. 1. 1940 je firma vymazána.⁶

2. 2. 3. Bratři Auerbachové (1933-1941)

Firma, založená 15. 6. 1933 Eduardem a Bertoldem Auerbachovými, bytem Krapkova č. 5 a Růženou Špunarovou, bytem D'Orsayova č. 5, sídlila v Riegrově ulici číslo 19. Měli dva živnostenské listy, první na obchod s konfekcí, pleteným zbožím a kožešinami, střížním zbožím, prádlem a galanterním zbožím. Krejčovská živnost byla ohlášena 12. 9. 1933, psána na Františku Štýbnarovou z Chválkovic č. 69, tentýž den Růžena Špunarová oznámila, že do společnosti nevstoupí. Ze 4. 2. 1935 máme usnesení Krajského soudu, že firma je dlužník a

sama navrhla vyrovnávací řízení. Soudním komisařem byl dr. Josef Jurka, správcem dr. Vladimír Brablec. Řízení skončilo 24. 6.1935. 10. 3. 1936 vystupuje ze společnosti Františka Špunarová. Nahrazuje ji 18. 3. 1935 Gisela Prokeschová, rozená Heinzová, bytem na Masarykově náměstí č. 18. Ze dne 2. 2. 1940 pochází protokol, z nějž se dozvídáme, že se bratři Auerbachové vystěhovali do Palestiny. Firma je vymazána 1. 11. 1940.⁷

2. 2. 4. Leonhard Beer (1904-1935)

Koncese byla udělena dne 4. 1. 1904 (žádost podána 30.12. 1903. Firma se specializovala na obchod s uniformami a pánským módním zbožím. Stanoviště bylo v Ostružnické čp. 11. 1904. Od 31.12. 1934 byla živnost v klidu (tj. provozování činnosti bylo přerušeno), 2. 2. 1940 se konal soud, ke kterému se dostavil syn Erich a prohlásil: „*dostavil jsem se místo svého otce L. Beera, který jest těžce nemocen cukrovkou, má také amputovanu jednu nohu a nemůže se proto k soudu dostaviti. Je mně ale známo, že můj otec L. Beer firmu nezrušil, nýbrž ponechal ji od 1.ledna 1935 v klidu. Ježto není vyloučeno, že po uzdravení se by opět zahájil provoz, nebude zatím žádati o výmaz firmy.*“⁸

20.7. 1942 je Erich Krajským soudem tázán, zda Leonhard Beer ještě žije, 28.7. Erich odpovídá, že už zemřel 2.3. 1940. 25.8. je firma vymazána z rejstříku.⁹

2. 2. 5. Erich Beer (1935-1940)

Syn předešlého Leonharda Beera vedl vlastní firmu zaměřenou na obchod s módním zbožím a krejčovství. Firma sídlila v Anglické ulici čp. 9. 4.1. 1935 byla firma založena, 20.2. 1940 složena.¹⁰

2. 2. 6. Engelmann a spol. (1925-1951)

Byla to přední olomoucká firma, která prodávala pánské módní zboží a rovněž šila na zakázku. Dne 6. 3. 1925 je firma zapsána v obchodním rejstříku KS Olomouc. Firma byla založena Jindřichem (obchodník z Prahy, bydliště Celetná 18) a Ludvíkem Engelmannovými (obchodník z Olomouce, bydliště Englova 10) za účelem obchodování s pánským módním zbožím, konfekcí a vedení pánského krejčovství. Stanoviště měla firma na Masarykově náměstí, čp. 27. Jindřich Engelmann uvádí, že se učil 1894- 1897 u Jindřicha Wlacha

v Olomouci, v letech 1898 - 1899 u Karla Bluma v Moravské Ostravě, roku 1900 u Maxe Angrese v Malé Zabrzi a 1908 - 1910 u Zikmunda Stránského v Praze jako pomocník. Ve stanovách firmy je uvedeno, že „přijede pravidelně k provozování živnosti každý týden na několik dnů do Olomouce a bude v Englové č.10 bydlet.“ Jako zástupce si vybral Metoděje Koutného ze Slavkova (ten uveden 14. 2. 1925), toho 13. 3. 1925 nahrazuje Bohumil Žilák, ten pracoval v Mnichově u firmy S.Friess, dále v Praze u firmy Hermanna Horowitze. 16. 2. 1926 ho vystřídal Josef Pecher.¹¹

Roku 1936 byla prokura udělena Ludvíkově manželce Markétě (Grete) Engelmannové. Ludvík Engelmann zemřel 17. 4. 1939, dědili po něm manželka Grete a syn Ferry, jeho kolisním opatrovníkem byl Jaroslav Pospíšil. Syn Kurt se vzdal dědického nároku.

Firmu postihlo to, co všechny židovské firmy, majitelé o ni přišli a firma byla svěřena tzv. Treuhänderovi. Tím se v případě firmy Engelmann a spol. stal Alois Mader. Ten byl krejčím, pracoval 8 let u firmy Leonhard Beer jako pomocný střihač. 5. 4. 1940 už je uváděn jako vlastník firmy Engelmann a spol. Snažil se rozšířit sortiment firmy na prodej dámského módního zboží a posléze šití uniforem, ale nedařilo se. Dne 23. 5. 1945 se národním správcem firmy stal Jaroslav Pospíšil, 1. 6. toho roku ho vystřídal František Kopřiva, krejčí bytem Sokolská č. 9.¹²

Ze dne 10. 4. 1947 máme záznam, že Jindřich Engelmann z Celetné a Ferry Engelmann, krejčí v Olomouci, Jana Švermy č. 3, toho času v činné vojenské službě, je uváděn jako správce pozůstalosti po Markétě Engelmannové (zemřela 17. 12. 1943 v Osvětimi), zastupován JUDr. Rudolfem Littmannem, advokátem v Olomouci. Chtěli, aby firma, vedená Aloisem Maderem, co poté přešla do národní správy, byla navrácena zpět majitelům. Ze dne 25. 7. 1947 máme výměr o vrácení živnostenského listu z Ústředního národního výboru hl. města Olomouce. Náměstkem firmy byl Jindřich Engelmann, dílovedoucí Josef Pechr pro krejčovství, Jindřich a Ferry Engelmannovi pro konfekci. 12. 10. 1947 přistupuje k firmě Kurt Engelmann, obchodník v Olomouci, Jana Švermy č. 3.¹³

Ústřední národní výbor dne 15.3. 1947 ruší národní správu podniku, ten se ke dni 31.3. 1947 vrátil k majitelům. Náměstkem krejčovské živnosti se stal Ferry Engelmann. To se neobešlo bez problémů, protože neměl vysvědčení o tříleté pomocnické době, které nemohl získat vzhledem k předchozím událostem: „Byl jsem během války internován v různých

koncentračních táborech a nemohu proto o celé své praxi předložit úřední doklad. Předložil jsem však pracovní vysvědčení olomoucké firmy Karel Suchomel o tom, že jsem tam pracoval 10 měsíců jako krejčovský pomocník a doklad o tom, že jsem pracoval 2 roky v krejčovské dílně koncentračního tábora. Na důkaz, že jsem si všechny potřebné znalosti osvojil, podrobil jsem se po osvobození zkoušce mistrovské z řemesla krejčovského u Společenstva krejčích v Olomouci. Vysvědčení o zkoušce je ve spisech.“ Společenstvo krejčích však v dopise Ústřednímu svazu čs. řemesla v Brně namítalo, protože „práce, kterou vykonával za doby nesvobody v koncentračním táboře je podřadného druhu, neboť se jistě jednalo o menší opravy oděvů. Poněvadž se jedná o prvotřídní firmu, která je zařazena do I.A třídy a která zaměstnává velký počet zaměstnanců /asi 20/, je třeba, aby vedení firmy bylo svěřeno opravdovému odborníku, který svým odborným vedením zaručí hodnotné zpracování výrobků...doporučujeme, aby jmenovaný žadatel po skončení presenční vojenské služby dále vykonával svůj odborný výcvik pro plný průkaz způsobilosti a do té doby je možno u firmy jmenovat zástupce s plným průkazem způsobilosti.“ Ústřední svaz čs. řemesla se oprávněně divilo, jak to, že Ferry Engelmann udělal u toho samého společenstva mistrovskou zkoušku, když vlastně neměl ani doklady, na základě kterých by bylo možno ho k ní připustit. Navrhl tedy odebrat mu vysvědčení. Dne 18. 1. 1948 tedy nastupuje náměstek František Kopřiva. Dne 5. 4. 1948 bylo oznámeno, že živnost byla dána do klidu.¹⁴

Ze dne 24. 9. 1951 máme dopis od Okresního soudu Olomouc, s výzvou na podání návrhu na výmaz firmy, „ze skutečností soudu známých lze usuzovati, že firma již zanikla.“ 19.11. 1951 je firma vymazána.¹⁵

2. 2. 7. Oděvní dům Jaroslav Huňka / Kleiderhaus Jaroslav Huňka (1931-1952)

Byl jedním z vedoucích firem oděvního oboru Olomouce, každoročně pořádal módní přehlídky společně s firmou Ander, později samostatně. Firma měla statut veřejné obchodní společnosti, sídlila v Riegrově č. 3. Huňkova manželka Eliška pracovala jako obchodvedoucí. Vyučila se u Františka Smékala v obchodu s konfekcí, střížním a krátkým zbožím.¹⁶

Živnostenský list pro provozování živnosti krejčovské byl udělen 8. 11. 1928, společník s průkazem způsobilosti je uveden Bedřich Smejkal, bytem v Kateřinské ulici č. 9. Dne 24.1. 1929 psalo Společenstvo krejčích v Olomouci Zemskému úřadu v Brně, v dopise

protestovalo, protože Smejkal měl být právoplatně zanesen do obchodního rejstříku a kromě toho Jaroslav Huňka není vyučen krejčím a mimoto „*byl městskou radou hlavního města Olomouce několikrát pro neoprávněné provozování živnosti krejčovské potrestán.*“ Firma „*má pouze oprávněný prodej konfekce, ale nemá oprávnění hotovit na zakázku krejčovské výroby.*“¹⁷

Ze dne 28. 2. 1931 máme žádost o zapsání firmy, 27. 3. 1931 byl udělen živnostenský list. Roku 1932 zřídil Huňka odštěpný závod ve Zlíně a Šumperku. 15. 10. 1932 přešle Obchodní živnostenská komora Olomouc Krajskému soudu Olomouc, že závody jsou pouhé prodejny, na hlavním závodu závislé, ale 30. 10. mění názor, a považuje je za filiální závody a doporučuje jejich protokolaci.¹⁸

Po válce se Jaroslav Huňka dostal před Mimořádný lidový soud Olomouc, protože „*propagoval a podporoval fašistické a nacistické hnutí, přispíval na organizaci Vlajka, přispíval na různé německé organizace, zejména již 18.3. 1939 na organizaci SS...nutil své zaměstnance učit se němčině, že jinak jich nezaměstná, v roce 1938...vozil Arnošta Janusche na nacistické schůze mimo Olomouc...prohlašoval, že je to dobré, že v 90 milionovém státě mají Češi ohromné možnosti...zúčastnil se pohřbu gestapáka Schlesingera, jemuž na rakev věnoval zlatý věnec...měl na svém stole obraz Heydricha, opovržlivě se vyjadřoval proti útočníkům na Heydricha...zaměstnancům vyhrožoval předáním pracovnímu úřadu a dodáním do práce do dolů a do Německa... udal Arbeitsamtu Miloslavu Opletalovou, že předstírá nemoc a nechce pracovat.*“ Ještě byl obviněn z toho, že už 15. 3. 1939 ozdobil dům praporem s hákovým křížem a že Vilému Kittelovi (z Gestapa) udal tři neznámé osoby. Ve vyšetřovací vazbě byl od 16. 6. 1945 do 8. 7. 1946, kdy se konalo hlavní přelíčení. Byl odsouzen k osmi letům těžkého žaláře, nuceným pracím, konfiskaci majetku a pozbyl občanské cti navždy. 14. 3. 1949 podal žádost o milost, které nebylo vyhověno.¹⁹

Od 22. 5. 1945 je ve firmě národní správce, jímž byl jmenován Adolf Malík bytem v Kyselově č. 64. Dne 24. 3. 1947 byl vystřídán ing. Jaroslavem Hájkem, ředitelem Oděvního průmyslu, národní podnik v Prostějově. Eliška Huňková, které patřila polovina domu v Riegrově č.3, žádala dne 24. 4. 1947 aby jí byla její polovina vrácena, protože tam chtěla provozovat obchod s konfekcí. Dne 30. 5. 1949 byla ta část firmy, která se zabývala šitím na zakázku, převedena pod Oděvní službu v Olomouci. 14. 2. 1949 byla národní správa druhé

části firmy, zabývající se prodejem konfekce, převedena na Oděvní prodejny, Čs. textilní závody v Prostějově, kterýžto podnik byl rovněž jmenován národním správcem.. 17. 11. 1951 píše Jednotný národní výbor Olomouc Okresnímu soudu tamtéž, že firma byla vymazána 21.3. 1952.²⁰

2. 2. 8. Kresa

Bedřichu Kresovi byl udělen živnostenský list 25.5. 1921, sídlil v Anglické ulici, č.29. 14.11. 1938 se odstěhoval do Denisovy ulice č.3, dne 4.3. 1941 se odstěhoval do H.Knirschstrasse č.7. Dne 25.3. 1943 ho posíhl zastavovací výměr. 11.1. 1946 se firma odstěhovala do Anglické č.3.²¹

2. 2. 9. Lidka

Počátky kloboučnické firmy Lidka spadají do roku 1927. Dne 23. 4. toho roku oznámila Marie Bögnerová a spol. živnost modistskou, provozovala ji v Riegrově ulici č. 30. Na Štedrý den toho roku Marie Bögnerová zemřela a firma pokračovala dál, bez společníka s průkazem způsobilosti. Dne 12. 9. 1928 nastoupila obchodvedoucí Justýna Balnohová, 23.10. toho roku ji vystřídala Emmy Bartošková, rozená Ondráčková. Veřejní společníci byli tři: dr. Theodor Bögner, obchodník z Vídně, Alois Bartošek, obchodník v Olomouci a Emmy Bartošková, modistka v Olomouci. První jmenovaný Theodor Bögner byl 18. 5. 1934 vymazán, firma změnila název na A.Bartošek a spol., dům dámských klobouků „Lidka“. Dne 16. 5. 1939 do firmy přistupují další dva společníci: Josef a Jana Bartoškovi. Celá rodina, ač českého jména, se hlásila k národnosti německé, takže po válce jim byla firma zkonfiskována. Od 14. 5. 1945 vedla firmu Zdena Svobodová, modistka u firmy. Dne 26. 11. se národní správa zrušila a podnik byl převeden do vlastnictví Svobodové.²²

Manželé Bartoškovi kromě toho vedli ještě jeden salón s dámskými klobouky v Ostružnické ulici č.3. Firma byla od 31.12. 1941 v klidu, od 16.5. 1945 je v národní správě, správcem se stal Bedřich Kresa. Firma byla zlikvidována 7.12. 1946.²³

2. 2. 10. Stanislav Mikulka

Obchod pánskými oděvy (novými) a módním zbožím, stanoviště Třída 28.října č. 10. Živnostenský list dostal 12. 3. 1931. Dále provozoval živnost „obchod s konfekčními výrobky na výročních trzích“, která mu byla povolena 9. 6. 1923 a již složil 23. 4. 1931. Dále provozoval živnost krejčovskou, 1. 4. 1932 dostal živnostenský list.²⁴

2. 2. 11. Bernard Mrtýnek

Dostal živnostenský list 5. 10. 1912. Firma pravidelně zapůjčovala kožichy na módní přehlídky, konané v Olomouci. Po smrti Bernarda Mrtýnka v lednu 1937²⁵ vedla podnik jeho vdova Štěpánka Mrtýnková. Stanoviště firmy bylo Masarykovo náměstí č. 26 (kinopasáž).²⁶

2. 2. 12. Marie Pospíšilová-Presserová-Zolotarevová-Koukalová

Narodila se ve Chválkovicích, vyučila se krejčovou, vdala se za Alexandra Pressera. 8. 2. 1928 opověděla dámské krejčovství (tj. živnost řemeslnou, vázanou na ukončení učebního poměru a služební dobu tovaryšskou). 6. 3. 1928 jí byl udělen živnostenský list. Stanoviště živnosti bylo stejné jako bydliště žadatelky - Englova 4 (později Mittergasse / Střední ulice, dnes Javoříčská). Daň z této živnosti placena v letech 1928-1942.²⁷

„Maminka salon převzala po dědečkovi, který už závod měl pod jménem Vilém Pospíšil. Určitě se vyučila u otce....Pracovala nesmírně precizně. Téměř vždy brala zákaznici znovu míru, ta zase musela mít vždy ke zkoušce stejnou podprsenku a samozřejmě podvazkový pás, protože dámě, podle maminky, se nemůže pod sukní rýsovat zadeček....Zkoušelo se nejméně třikrát, bylo-li třeba, i vícekrát. Když vybírala se zákaznicí, tak často kombinovala na vlastní kresbě i různé prvky. Samozřejmě přihlížela k tomu, co dovolí postava. ...Při zkoušce byla vždy tovaryška, aby viděla, co maminka chce. Byla-li u maminky zvlášť šikovná švadlena, poslala ji maminka na střihačský kurs. Kolikrát byla v Paříži, to nevím, a do Vídně jezdila velmi často. Navštěvovala přehlídky, sama si kreslila, co viděla, kupovala časopisy. Vím, že u nás byl vždycky Vogue a Jardin des modes, další názvy si nepamatuji. S paní Podolskou se znala z přehlídek a setkání v oboru...Zaměstnanců bylo vždycky mezi 25 až 30. Učnice tak dvě až čtyři. Zvlášť se šily kostýmy a pláště, to byli většinou páni krejčí, po válce dokonce začala šít pánské obleky. Ale všechno skončilo Únorem.“²⁸

Dopisem z 13. 6. 1931 oznamuje Marie Presserová Živnostenskému úřadu v Olomouci, že se provdala a změnila příjmení na Zolotarevová.²⁹

Roku 1931 se vdala za Jiřího Zolotareva, lékaře bytem v Olomouci, Krapkova 42.³⁰

Kvůli němu přestoupila k židovskému ritu. Zolotarev zemřel 14. 9. 1941 v Osvětimi.³¹ Dopisem z 24. 9. 1949 oznamuje Marie Zolotarevová-Koukalová změnu bydliště a stanoviště živnosti z ulice Javoříčská 4 na nové místo: Masarykovo náměstí č. 18. Dopisem z 31. 1. 1950 oznamuje Marie Zolotarevová-Koukalová zastavení provozu živnosti dámského krejčovství a přechod do n.p. Oděvní tvorba Olomouc.³²

2. 2. 13. Otakar Rozsypal

Živnostenský list na pánské krejčovství obdržel 14. 11. 1914. Živnost složil 3. 6. 1943. Stanoviště bylo Pekařská ulice č. 6. Dále provozoval obchod s hotovými pánskými a dětskými oděvy a látkami v Tereziánské ulici č. 7. Živnost mu byla povolena 17. 10. 1914, odhlásil ji 3. 6. 1943.³³

2. 2. 14. Bratři Středové (1919-1949)

Byli vedoucím salónem města Olomouce. Tento salón byl jedním ze tří, které pořádaly každoroční módní přehlídky. Pro modely cestoval do Paříže. Počátky firmy jsou doloženy již roku 1880, kdy „založil Václav Středa krejčovský a konfekční závod v sev. Čechách. Po 18 letech obětavé práce přesídlil do Olomouce a otevřel svůj první závod v Národním domě...později rozšířil dílny a přesídlil do domu „U černého koně.“ V té době zřídil také pobočný závod na Horním náměstí...jako jedinému českému závodu toho druhu nepostačovaly olomouc. prodejny, a proto byl závod pana Středy rozšířen o další filiálky v Hranicích a Přerově.“³⁴

Roku 1919 předal Václav Středa firmu synům Václavu a Miloši. Firma byla zapsána dne 27.11. 1919. Oba měli své dosavadní živnosti - Václav vedl obchod se sukнем, Miloš byl krejčí, bratři uzavřeli společenskou smlouvu. Václav však záhy (30. 9. 1923) ze společnosti vystoupil, firma zůstala Milošovi a ten ji dále vedl pod dosavadním názvem Bratři Středové. Firma zanikla roku 1949, z dopisu ze dne 8. 2. se dozvídáme, že všeobecná daň výtěžková nedosáhla základu 50 000 Kč, tentýž den je firma vymazána.³⁵

30. 11. 1949 oznámil Miloš Středa, že se zařadil do Oděvní tvorby, národní podnik. ³⁶

2. 2. 15. Marta Vaníčková, Dům módy Marta

Firma Marta provozovala obchod hotovou dámskou, dívčí i dětskou konfekcí, prádlem, módním zbožím, zbožím galanterním a krátkým. Živnostenský list byl vydán 27. 4. 1937. Dále ještě provozovala oděvnictví s omezením na šití ženských a dětských šatů, živnostenský list byl vydán 7. 5. 1937. ³⁷

2. 2. 16. Oděvy-látky Zaoral-Klos (1940-1952)

Firmu založil František Zaoral, jeho zeť Karel Klos firmu převzal a zapsal pod jménem Zaoral-Klos dne 2. 2. 1923, firma sídlila ve Slovenské č. 2, zabývala se obchodem sukrem, střížným a krátkým zbožím, konfekcí a obuví. Dne 17. 1. podal žádost o protokolaci firmy. Dne 5. 5. 1942 vstoupil do firmy Miroslav Klos, syn Karla Klose a Boženy, rozené Zaoralové, narozený 14. 9. 1921, jako veřejný společník se vkladem. Zemřel na konci války, pravděpodobně během nuceného nasazení v Říši. 38 16. 2. 1952 byla firmy vymazána z obchodního rejstříku. ³⁹

2. 3. Společenstvo krejčích

Společenstvo krejčích byla organizace, v níž museli být všichni krejčí, tovaryši i učňové. Platili členské příspěvky, z nich se platily komise u mistrovských zkoušek, pohřby, podpora starých a nemocných členů. Každoročně konalo valnou hromadu v zasedací síni OŽK Olomouc, na níž hodnotili činnost společenstva v uplynulém roce, probírali aktuální problémy v krejčovské živnosti apod. Příjmy pokladny společenství byly: výnos jmění, inkorporační poplatky, přípovědi a výpovědi učňů, členské příspěvky, pokuty, městská dávka, podpurný fond, dary, vyzvednuté vklady, služební taxy, tiskopisy, plakáty. Výdaje se týkaly správních nákladů osobních, věcných, organizačních, humanitních, na vzdělání mistrů, ku prospěchu učňů, na zaplacení komisí u tovaryšských zkoušek, vklady, pohřebního fondu, cestovného ku sjezdům apod. Starostou společenstva byl v období první republiky Josef Adamovský, 1. místostarosta Miloš Středa, 2. místostarosta Karel Hein.

Po celou první polovinu třicátých let řeší společenstvo nejen hospodářskou krizi, ale i palčivý problém rozmáhající se cenově dostupnější konfekce. I když se společenstvo brání vydáváním vyšších a vyšších prostředků na reklamu, stěžují si neustále. Každý rok píše Společenstvo dopisy OŽK v nichž žádá „*udělení subvence ku krytí nákladu spojenou s nákladnou reklamou proti konfekci*“. OŽK Společenstvu vyhovuje, ale její dary nejsou takové výše, jakou Společenstvo požaduje, přesto za každou subvenci květnatě děkuje „*dovoluje si vzdáti co nejuctivěji vřelý dík za vysokomyslný a vzácný dar.*“ (dopis SK OŽK z 1.7. 1935)

Z roku 1935 máme k dispozici protokol z valné hromady konané 24. 2. Z ní se dozvídáme, že v Olomouci je 330 krejčích (175 mužů, 155 žen), 320 tovaryšů (123 tovaryšů, 197 tovaryšek), 264 učňů (233 učnic a 31 učňů)

Dozvídáme se, že křížové tažení proti konfekci nabralo nový směr, kdy na protestní schůzi dne 19. 11. 1934 byly zaslány petice na ministerstva se žádostí o zrušení konfekčních filiálek, z členské schůze zaslány rezoluce ministerstvům, poslaneckým a senátorským klubům, „*výsledek však nebyl žádný.*“ Na vánočním trhu, jehož se společenstvo zúčastnilo nedovolilo prodej konfekce. Na valné hromadě předseda (Adamovský) žádal, aby Společenstvo zakročilo proti letákům firmy *Nehera*. Nezaměstnanost v oboru byla vysoká. Reklamní kampaň byla silná, reklamy byly promítány ve všech kinech, reklamní transparenty byly ve všech tramvajích i autobusech. Společenstvo v jeho úsilí podpořil časopis *Moravský deník*, který zásadně nepřijímal inzeráty konfekčních firem a Baťových závodů.

Společenstvo se bránilo pořádáním kurzů pro povznesení úrovně živnosti. Například pan Jedlička předvedl elektrický přístroj na prostehovávání, pan Winternitz přednášel o nových nepromokavých látkách *Neva Wet*, pan Antonín Kočí vedl kurz aranžérství-střihačství a zároveň přednášel o pařížské módě za přispění „*světelných obrazů*“, pan Václav Kadrnka z Vídně pořádal střihačské kurzy, jeden dámský a jeden pánský.

Roku 1936 přece jenom najde Společenstvo svého zastánce při tažení proti konfekci, je to ministr obchodu a živností J.V. Najman, který se postavil proti „*překotnému zřizování konfekčních filiálek*“. V Olomouci je centrem šetření prodejna *Nehera - Bobek*, komise složená z předních členů Společenstva má zjistit, zda je prodejna Bobkova nebo zda jeho jméno jen kryje *Neheru*. Společenstvu se podaří sehnat film „*výroba zakázkové práce*

krejčovské“, jenž „*byl s velkým úspěchem při celostátní manifestaci sjezdu živnostnictva 26. a 27. 9. v Praze v kině Alma promítán*“, který měl být promítán v kině *Central* od 23. 10. do 29.10 při každém představení, ale již 24. 10. po druhém promítání kino další promítání odřeklo jako nevhodné.

Roku 1938 Společenstvo žádá o subvenci s odvážným plánem natočit takový film vlastní.

Roku 1939 se valná hromada koná až 17. 4. z jasných důvodů. Kvůli dobovým událostem také nejsou pořádány žádné kurzy, *pouze „pan František Němeček z Pardubic předvedl pařížské modely zjara a v podzim za velmi malé účasti.“* Společenstvo podle protokolu také spolupracovalo na dobudování živnostenské školy, kterého se však již nedočkalo.

Roku 1940 je program obdobný, pan Němeček předvádí zjara a v létě pařížské modely, pan Kadrnka pořádá opět střihačské kurzy. V dobovém problému se zásobováním dostane Společenstvo povolení od Czermaka k nerušenému nákupu materiálu v určité hodiny po předložení společenstevní legitimace. Jsou projednávány minimální mzdy tovaryšů a tovaryšek (přičemž tovaryš bral mnohem víc, například týdenní plat 1. třídy u tovaryše dělal 270 Kč a u tovaryšky té samé třídy 150 Kč!)

Roku 1941 se členové Společenstva účastní výstavy umělých přediv, přednášky o kalkulaci za zhotovení oděvu, Antonín Kočí pořádal dámský střihačský kurz.

Roku 1942 se ke Společenstvu přičlenila ještě oblast Olomouc-Venkov a Společenstvo krejčích z Náměště na Hané. Společenstvo se nově jmenuje Odborné společenstvo krejčích a krejčovských pro město Olomouc a politický okres Olomouc –Venkov se sídlem v Olomouci.

Roku 1943 už se jako předseda spolu uvádí Karl Hein, v této funkci setrvává do října roku 1945, kdy se 24. 10. jako předseda uvádí Jan Říha.⁴⁰

3. Léta úzkostlivé elegance 1930-1939

3. 1. Regionální historické okolnosti

Olomouc byla průmyslové město, hlavním průmyslovým odvětvím bylo potravinářství, dále stavebnictví, polygrafie, průmysl dřevařský, provazárny apod. Byla střediskem důležitých hospodářských institucí jako Obchodní a živnostenská komora (OŽK), Plodinová bursa, Obchodní grémium a mnoho Olomouc byla rovněž centrem významných koncernů a závodů, které měly továrny na jiných místech.⁴¹

Roku 1930 proběhlo sčítání lidu, obyvatel bylo 65 491, „z národnostního hlediska se k československé národnosti hlásilo 73 %, k německé 23 %, k maďarské 1,8 %, k židovské 1,4 % a zbytek k ruské (případně ukrajinské) polské a jihoslovenské národnosti. ...Podle sčítání lidu příslušelo nejvíce obyvatel k průmyslu a živnostem (28,1 %), pak k vojsku, obchodu a peněžnictví, dopravě a službám a pak teprve k veřejné službě a svobodným povoláním a daleko nejméně k zemědělství.“⁴²

Z politických stran byla významnou strana sociálně demokratická. Lidová strana ovládala deník Našinec a byla druhou nejsilnější politickou stranou v Olomouci. V jejím čele stál kanovník František Světlík. Ostře se angažovala v boji proti stavbě krematoria, které bylo roku 1932 uvedeno do provozu. Dále to byla národní demokracie, jejíž předák dr. Richard Fischer byl od roku 1923 do roku 1939 starostou města. Potom živnostensko-obchodnická strana, jejíž předák Rudolf Mlčoch byl prezidentem olomoucké Obchodní a živnostenské komory. Další vlivné strany byly strana Národně socialistická, strana agrární, a konečně strana komunistická, založená roku 1921 (1923 měli již čtyři zástupce na olomoucké radnici). Z německých politických stran to byli nacionalisté (DNP), němečtí křesťané sociálové, sociální demokraté, NSDAP. V polovině třicátých let byl a nejsilnější stranou Čs. Sociálně demokratická strana dělnická, dále lidová strana, strana národně socialistická, Národní sjednocení (vzniklo 1934 sloučením národní demokracie s fašistickými skupinami), strana živnostensko-obchodnická. Většinu německých hlasů získala SdP (Sudetoněmecká strana).

Co se týče náboženství, nejrozšířenější bylo katolictví, podle sčítání z roku 1930 jich bylo 71,9 %. V čele stál arcibiskup Leopold Prečan. K nově vzniklé Československé církvi se roku 1930 hlásilo 13,8 % občanů. V evangelických církvích (českobratrská, německá, helvetská) bylo 3,9 % obyvatel. Pravoslavných občanů bylo v Olomouci 2,6 %. V čele stál biskup Gorazd. V letech 1937-1939 byl postaven olomoucký pravoslavný chrám. K židovskému vyznání se hlásilo 3,3 % občanů. Vedoucím židovské obce byl rabín Berthold Openheim. Bez vyznání bylo 4,4 % občanů.⁴³

Kulturní život byl v Olomouci bohatý. Olomoucké městské divadlo mělo operu, činohru a operetu. Roku 1931 přišel do Olomouce divadelní režisér Oldřich Stibor, který v městském divadle uvedl několik sovětských divadelních her. Za německé okupace zde působil dirigent Karel Nedbal. Kromě toho fungovala řada amatérských souborů. Jako divadelní kritik působil v Olomouci významný levicový intelektuál Bedřich Václavek.⁴⁴

Z městských parků byly nejvýznamnější Smetanovy sady. Další parky byly Tyršovy sady a Janského stromořadí. Z olomouckých kaváren byly proslulé Národní dům, Rupprechtova (později Opera) a Grand Café na Masarykově náměstí. Z restaurací byl známá restaurace Drápal, původně Corso. V Olomouci bylo 7 kin: Apollo, Central, Edison, Kosmos, Metropol, Helios, Slavia.⁴⁵

Působil zde Vlastenecký spolek muzejní vydával časopis ČSVMO, předsedou spolku byl od ing. Josef Kšíř, který věnoval pozornost vývoji olomouckých památek. V městském archivu působil profesor Václav Nešpor, který roku 1936 vydal podrobné dějiny města.⁴⁶

Ve městě fungovaly umělecké spolky (roku 1930 jich bylo 24), především pěvecké německé Muzikverein a Mannersangverein, české především Žerotín, Jednota divadelních ochotníků, pěvecký spolek Šestnáctka, založené roku 1931 (později Nešvera). Působil zde Klub přátel umění, založený hned po vzniku ČSR. Měl svou galerii v kanovnické rezidenci v Křížkovského ulici, výstavní sál v Edelmannově paláci. Paralelně zde působila německá Gesellschaft der Kunstfreunde. Roku 1937 vznikla Skupina olomouckých výtvarníků.⁴⁷

Ve sportovním životě byla důležitá činnost Sokola, roku 1930 již měla přes tisíc členů. Kromě něj tu fungoval podobně zaměřený katolický Orel, dělnická DTJ a z německých spolků největším spolkem byl Arbeiter Turn-und Sportverein, Deutscher Turnverein, dělnická jednota Allgemeiner Arbeiter Turnverein, katolický spolek Christlichdeutscher Turnverband.

Své tělocvičné spolky měli také Židé-tělocvičnou jednotu Makkabi a Judischer Turnverein. Kromě sportu se tělovýchovné jednoty věnovaly také ochotnickému divadlu, kulturní a osvětové činnosti. Ze sportovních fotbalových klubů jmenujme SK Olomouc, Deutscher Fussballklub Olmutz (D.F.C.), ŽSK Hakoah Olomouc, Androvo mužstvo (roku 1936 se sloučilo se SK Olomouc jako SK Olomouc ASO).SK Olomouc ASO mělo rovněž hokejové mužstvo, které dostalo roku 1938 zimní stadión. ⁴⁸

Vycházela zde řada periodik: již zmiňovaný katolický deník Našinec (po válce Osвобоzený Našinec), deník Pozor, Moravský večerník, Selské listy agrární strany, Československý (později Moravskoslezský) denník živnostenské strany, komunistické Rudé právo a Stráž lidu, z německých deníků to byl Mährisches Tagblatt a Deutsche Zeitung. Kromě toho vycházely časopisy, například revue Na hlubinu a časopis Archa, který vydávala Družina literární a umělecká. ⁴⁹

Třicátá léta poznamenala krize, ta „vypukla v Olomouci sice o něco později (zvláště od roku 1932), zato však byla velmi úporná a dlouhá. Projevila se jednak stále vzrůstající nezaměstnaností, která dosáhla v Olomouci vrcholu až v roce 1935, jednak zánikem celé řady podniků, či zastavováním a omezováním výroby.“ ⁵⁰

Roku 1932 proběhly v Olomouci komunální volby. Zvítězili sociální demokraté s 18 % hlasů, dále lidová strana s 14,2 %, komunisté s 9,5 %, národní demokraté s 9,2 %, dále národní socialisté se 7,6 % a živnostníci se 6,7 %. Po celou dobu první republiky byly pozice těchto stran víceméně stabilní. V květnu 1935 se konaly parlamentní volby. Mezi německými voliči jasně zvítězila Henleinova strana. ⁵¹

Roku 1932 byla dokončena výstavba druhé koleje na trati Přerov – Olomouc – Česká Třebová, která usnadnila spojení s dalšími městy, zejména s Prahou. Roku 1937 začala fungovat civilní letecká doprava mezi Prahou a Olomoucí, řízená z letiště v Holici. Začaly také přípravy na budování labsko-oderského průplavu, který měl mít v Olomouci významný přístav. ⁵²

Během dvacátých a třicátých let probíhala výstavba města, její charakter „odpovídal i sociální struktuře málo industrializovaného města, obydlého značným počtem příslušníků středních vrstev, jimž nejvíce vyhovoval klid rozlehlých čtvrtí rodinných domů.“ ⁵³

Olomouc se stala klíčovou oblastí, protože „při reorganizaci československé armády bylo v roce 1935 do Olomouce umístěno velitelství 4. sboru, kterému náležela starost o obranu severomoravského a slezského pohraničí.“⁵⁴

Roku 1936 se začalo s masovější stavbou pohraničních pevností. Olomouc uvítala prezidenta Beneše, prezident se účastnil velkých Hanáckých slavností. V srpnu roku 1937 se na Hané konaly velké manévry československé armády, kterých se účastnil i prezident. 1. května 1938 došlo v Olomouci k velké manifestaci proti nacismu. Země již byla ohrožena, v Olomouci bylo zřízeno velitelství 2. armády. 23. září došlo k mobilizaci.⁵⁵

Po mnichovské konferenci a záboru pohraničí se Olomouc stala pohraničním městem, ztratila lesy i elektrárnu v Hlubočkách, byly jí přerušeny dopravní spoje (do Prahy bylo nutno cestovat přes Brno a Jihlavu, do Ostravy přes Kojetín a Valašské Meziříčí), byla zaplavena uprchlíky. „Obavy z přelidnění města vedly až k fantastickým plánům. Na základě jednoho z nich odletěl profesor J. Kabelík z holického letiště do Rhodésie v Jižní Africe, kde zjišťoval podmínky pro umístění lidí z Olomouce.“⁵⁶

Postupně došlo k dohodě s Německem o dopravě zabraným územím, některá území byla vyměněna. Olomoucké podnikatelské kruhy v čele s Obchodní a živnostenskou komorou a Hanáckým národohospodářským sborem začaly vytvářet nové hospodářské plány. Chtěli z Olomouce vybudovat velké průmyslové a dopravní centrum, znovu ožily plány na labsko-odersko-dunajský průplav. „Tyto rozsáhlé plány však ztroskotaly na odporu Německa, které nemínilo podporovat rozvoj ekonomiky tak zvané druhé republiky.“⁵⁷

14.3. 1939 se konaly německé provokace v okrajových částech města i v centru. 15.3. 1939 dostal starosta Fischer o čtvrté hodině ranní telefonickou zprávu o vstupu německých vojsk do Olomouce.⁵⁸

3. 2. Světová móda

Pro módu třicátých let platí, že je decentní. Roku 1929 se vrací dlouhá sukně. Byť u šatů pracovních sukně zůstane pod kolena, u šatů společenských je sukně dlouhá. Pas se vrátil na přirozené místo a bývá zdůrazněn páskem nebo vazačkou, ramena se zvýrazňovala vycpávkami, šaty byly úzké linie, se sukní od boků se rozšiřující, zvýrazňující sportovní postavu. Nová móda se tak vymezuje vůči módě předchozí dekády. Zatímco ideálem dvacátých let byla ztřeštěná „flapper girl“ s vlasy ostříhanými „na kluka“, chlapecké postavy a nosící něco jako noční košilku, ve třicátých letech jakoby „flapper girl“ dospěla, nechala si narůst delší vlasy a oblékla šaty ne jedny, ale pro každou příležitost jsou vhodné jiné. Dopolední, odpolední, večerní malé a velké, oděv pro sport, oděv do lázní nebo na rekreaci k moři, šaty na doma. A samotné šaty samozřejmě nestačí! Žádná dáma se necítí oblečená, pokud nemá klobouk - rukavice.

Módní velmocí je samozřejmě Francie, respektive Paříž. Samozřejmě i ta je poznamenaná krizí. Pro tvůrce pařížské módy byli důležití zákazníci z USA, kteří po vypuknutí krize samozřejmě nepříjžděli nakupovat. Vrátili se až roku 1932, „*kdy se ovšem celý systém nakupování změnil. Americká vláda uvalila až 90% clo k původní ceně modelu! Bavlněná tkanina – kaliko clo nepodléhala, takže se stále častěji vyvážely do USA kalikové modely a podle nich se pak šily šaty v amerických dílnách.*“⁵⁹

Třicátými léty hýbal sport. Zkrácení pracovního týdne mělo za následek rozvoj volnočasových aktivit. Celá móda třicátých let, včetně té společenské, je ovlivněná rozvojem sportu, hluboké dekolty mají ukazovat opálenou pleť.

Světovou módu spoluurčovaly tři ženy: Madeleine Vionnetová, Gabrielle Chanelová a Elsa Schiaparelliová. Madeleine Vionnetová se proslavila šaty šikmého střihu, látka střižená proti osnově umožňovala šatům pružnost, ještě před vynálezem lycry. Její šaty pevně obepínaly postavu. Na šaty stříhala geometrické tvary, které pak aranžovala na krejčovské panně.

Gabrielle Chanel propagovala jednoduchou, přísnou eleganci. Její šaty byly účelné, její chanelovský kostým - sukně s kabátkem doplněná nejlépe šňůrou perel je dodnes klasika.

Naproti Elsa Schiaparelli nebyla žádnou novátorkou co se týče stříhu. Její fantazie se projevovala spíše v designu. Ovlivněná surrealismem, s jehož předními představiteli se přátelila, navrhovala šaty potištěné vzorem zápalek, motýly, notami, klobouky ve tvaru bot a kalamářů. Elsiny výtvořily byly po chuti extravagantním a výstředním boháčům té doby. „*Na návrh Dalího vytvořila slavné šaty s trhlinami, které měly být mementem občanské války ve Španělsku. Pláštěnka měla skutečné díry, připomínající rozbitá okna, na šatech byly pouze natištěné. Se záměrným poškozením oděvu si později pohrávali příslušníci hnutí punk, ale i seriózní japonští návrháři.*“⁶⁰

Dalšími významnými pařížskými módními návrháři byli Mainbocher, Augustabernard, Louiseboulanger, Jean Patou a Lucien Lelong.

Třicátá léta jsou samozřejmě příznivá vývoji nových materiálů. Byl vyvinut známý nylon a mnoho dalších. S těmito novými materiály experimentovala Elsa Schiaparelli ráda. Na rozdíl od Chanelové, která pracovala s materiály přírodními.

Filmový průmysl třicátých a čtyřicátých let měl samozřejmě na odívání větší vliv, než ti nejslavnější couturieři. Svou roli v tom samozřejmě hrálo to, že filmy měly šanci oslovit masy lidí. Kromě toho filmové hvězdy měly status bohů a bohyň a lidé se jim samozřejmě chtěli podobat. Hollywoodu vděčíme také za styl zvaný glamour, který je charakterizován jako „*nadčasovější podoba právě panující módy, jakási její esence či trest.*“⁶¹

Prvním z filmových kostymérů, který si zaslouží být jmenován, je Gilbert Adrian. Proslul tím, že pomocí vhodných šatů dokázal zakrýt hereččiny nedostatky a zdůraznit její přednosti, zdůraznit její osobnost. Roku 1932 vytvořil pro Joan Crawfordovou pro film *Letty Lynton* slavné šaty s našasenými volány na ramenou. Roku 1939 navrhoval kostýmy pro film *Ženy*, jehož hrdinky – vražedkyni, domácí pušku nebo klepnu – odlišil na první pohled podle šatů. Hvězdami byl tak oblíben, že si roku 1942 otevřel vlastní salón, aby je mohl oblékat nejen před kamerou. Filmové kostýmy tvořila rovněž Edith Headová, která oblékala Mae Westovou, Grace Kellyovou a další. Pařížští couturieři se také snažili uspět u filmu, ale nedařilo se. A to se o to pokoušela taková esa, jako Coco Chanelová. Úspěšnější v tomto směru byla její konkurentka Elsa Schiaparelli.⁶²

Za druhé světové války postihly materiállové restrikce i film. Ve filmu *Casablanca* hrají herci v obyčejných, civilních šatech, jaké se v té době nosily. Filmové publikum však

hledalo ve filmech spíše útěk z tíživé reality, proto byly kostýmy pokud možno bohaté a nákladné. S oblibou se točily filmy na historická témata. Nikdy nebyl film a móda v tak těsném sepětí, jako ve třicátých a čtyřicátých letech. „*Tehdy ještě mohla móda nahrazovat děj a talent nosit hezké oblečení byl důležitější, než herecké umění.*“⁶³

3. 3. Česká móda

České módní časopisy té doby vyzdvihují pařížské návrháře jako Lelong, Rouffová a podobně, ale Schiaparelliové si nevšímá. Není divu. Česká móda byla specifická. V české módě panoval „rezervovaný postoj k dekorativnímu stylu oblékání a k samoučelným módním proměnám, který se vžil ve 20. letech. Nejoceňovanější vlastností oděvu je kvalita materiálu a střihu, módnost jen do té míry, aby žena nebudila pozornost. Proto je v ČSR tak oceňován anglický styl odívání, který je praktický, elegantní a nepodléhá rychlým změnám.“⁶⁴

Česká móda se odvrací od Vídně a orientuje se na Paříž. Vše, co je francouzské, nebo pařížské, je dobré. Mnoho módních firem má francouzský název. Vedení lepších salonů jezdí každoročně do Paříže na módní přehlídky, francouzské školení zajišťuje krejčím rozsáhlé zakázky.

„30. léta znamenala vrchol staletého vývoje českého odívání – byl vybudován a pevně zakotven celý systém módní produkce od špičkových luxusních modelových domů až po masu domácích krejčích a švadlen a úspěšnou průmyslovou konfekci. Výroba oděvů se mohla opřít o vyspělý průmysl textilní, chemický i sklářský, dodávající nejen kvalitní látky na oděvy, ale i dobré krejčovské přípravy....Česká móda se vytvářela v úzkém kontaktu s francouzskou a anglickou, ale měla vlastní módní návrháře a kreslíře, kteří své modely publikovali v původních českých časopisech. A co je důležité – existovala široká základna v množství informovaných a náročných zákaznic a zákazníků různých společenských tříd a skupin. Ti, stejně jako módní tvůrci, patřili ke všem národnostem žijícím v Československé republice, ale převážně to byli Češi, Němci a Židé. Československo bylo zárukou demokracie a tolerance pro občany všech národností a po nástupu Hitlera i pro tisíce emigrantů z Německa, pronásledovaných z politických či národnostních důvodů.“⁶⁵

Roku 1929 přichází nová módní linie, jež se projevuje hlavně na sukni: ta je dlouhá, , přes boky úzká, pod boky se rozšiřující. Délka je variabilní podle příležitosti, pro níž jsou šaty ušity. U večerních šatů na zem, jinak pod kolena. Střih zdůrazňuje štíhlou postavu, může být rovný, s vloženými záhyby, v horní části seštepovanými a v dolní rozpuštěnými, s vloženými plizovanými díly, užší zvonový nebo serpentinový, ovíjející se kolem boků, s různě řešenými sedly nebo tunikami a kolem poloviny desetiletí rozšířený rozparky. Počátkem třicátých let se

nosily šaty přestřižené v pase, od roku 1932 nepřestřižené. Tohle pravidlo platilo pro šaty plesové i pro šaty na běžné denní nošení.⁶⁶

Co se týče plesových toalet, byly dvojího druhu: pouzdrové se sukni přes boky úzkou, pod kolena se rozšiřující a stylové, se širokou sukni. Měly standardně hluboký výstřih na zádech, často sahající až k pasu. Od roku 1932 se výstřih na zádech postupně zmenšuje, ramena byla zdobena umělými květinami, volánky, případně měly šaty bohaté rukávy. Šaty byly doplněny buď přehozem, krátkým kabátkem, nebo pelerínkou. *„Módní je kombinace dvojího materiálu- lesklá tkanina s matnou, těžká s lehkou, černá barva s bílou nebo s jinou barvou tlumených odstínů.“*⁶⁷

Od roku 1934 se používaly těžší materiály, jako samet a veluršifon. *„V roce 1935 přináší časopis Eva několik novinek. První je měkké splývavé řasení na sukni i živůtku, inspirované antickými draperiemi, které na svých modelech uplatňuje především Mme. Grés. Další novinkou byly „půlnoční kostýmy“ – dvoudílné společenské šaty s dlouhou sukni a kabátkem smokingového nebo jiného typu. Současně se objevuje i nový typ společenských šatů, určených pro přátelské setkání mezi odpolednem a večerem – „robes de cocktails“. Vyznačují se delší sukni než odpolední šaty s dekoltováním. V módě zůstávají však i nadále přiléhavé úzké šaty, které rozšiřuje řasení vložené do středu předního dílu, nebo bohatý aranžovaný zadní díl.“*⁶⁸

Od podzimu 1936 byla móda ovlivněná obdobím directoiru, projevovalo se to uplatněním štíhlého pasu a zvýrazněním ňader. U denních šatů byl vývoj obdobný. Nosí se s pelerínkou, kabátkem nebo pláštěm, ten bývá podšit látkou šatů. Pláště měly střih rovný, nebo zvonovitě rozšířený. Objevují se reakce na módu rakouských dirndlů – šaty z látky potištěné lidovými ornamenty, zvané šohajky. *„Jako vycházkový oblek ke sportu a do zaměstnání je oblíbený neformální komplet z anglické vlněné sukne, halenky a pletené vesty nebo sukne a pulovru. Pleteniny se pro svou praktičnost uplatňovaly v módě 30. let ve všech podobách – vesty namísto kabátků, pulovry místo halenek do kostýmů, sportovní svetry, plavky, čepice, šály, rukavice, ponožky a podkolenky k pumpkám, ale i celé šaty a kostýmy.“*⁶⁹

Ke konci třicátých let se v módě objevují předzvěsti následujících válečných let. Nastupuje krátká sukne, jen večerní šaty jsou dlouhé a nařasením zadního dílu připomínají

turnýry. Mladé dívky nosí šaty s upnutým živůtkem a bohatou sukni. Do módy přichází nové řešení večerního oděvu – dlouhá a široká sukně z tmavého taftu se světlou halenkou z krajky nebo organdy. Přichází móda boler, která mají tu výhodu, že se dají kombinovat se šaty z odlišného materiálu. Pláště se nosí kratší, rovného střihu, se širšími rameny, nebo přiléhavého střihu.⁷⁰

Co se týče pánské módy, také zde o ní ve stručnosti pronesu pár slov. Stejně jako v dámské módě, v pánské módě existovalo několik typů obleků pro každou příležitost. Například společenských obleků bylo několik druhů: nejnáročnějším byl frak – oblek úzké linie s lehce naznačenými boky, s prsními průstřihy na předním dílu, aby byla vidět bílý jednořadová vesta na tři knoflíky s límcem, dole s tupými špičkami a bílá košile s tuhou náprsenkou, límcem s přehnutými růžky, doplněná motýlkem. Vzadu měl frak šosy ve tvaru vlaštovčích křídel, dlouhé ke kolenům. Nosily se k němu dlouhé široké kalhoty s hedvábnou lemovkou v bočním švu. Dalším typem společenského oděvu byl smoking, buď jednořadový mírně přiléhavého střihu v pase na jeden knoflík, nebo dvouřadový, který nevyžadoval se zakulacenými přednicemi a klopami potaženými tmavým hedvábím. Nosily se k němu kalhoty stejného střihu jako frakové, jen bez bočního lemování. Vesta z látky kabátu se zapínala na čtyři knoflíky, košile měla nízký límec s dlouhými přeloženými růžky a náprsenku. Dále se nosil žaket, oblek podobný fraku, dlouhý se šosy vzadu ke kolenům. Zapínal se na jeden knoflík, vepředu byl otevřený pro dvouřadovou, vysoce uzavřenou vestu ze stejné látky s límcem, dole rovnou a pro košili s přeloženým límečkem a nákrčníkem. Kalhoty byly z odlišné látky, často proužkované, dole bez záložek. Často se k nim nosily polobotky s psími dečkami. Podobný byl redingot, dvouřadový kabát ke kolenům, v pase přestřižený a mírně přiléhavý a hedvábnými klopami a přeloženým límcem. Kalhoty respektovaly barvu kabátu, případně byly o tón světlejší. A kromě toho se nosil sakový oblek.

Z pláštíů byl nejluxusnější kožich – vlněný plášť s kožešinovou podšívkou a límcem. Podle příležitostí se lišil délkou – večerní byl dlouhý, sportovní kratší. Další z typů pláštíů byl raglán, volný plášť v pase mírně přiléhavý, ze světlé polotlusté látky, dvouřadový, se širokým límcem a klopami, s několikrát proštepovanými švy. Ulster byl mohutný, široký plášť rovného střihu se širokým límcem a klopami, jedno nebo dvouřadový. Převlečník byl zcela volný, uzavřený ke krku, s krátkými klopami, vzadu s rozparkem, jednořadový, s několikrát

prošitými švy. Trenchcoat se nosil do chladného počasí, měl vložku z impregnovaného plátna a velbloudí srsti, široké klopy a límec. Byl přepásán páskem. Tyto typy obleků se nosily ve dvacátých i třicátých letech, ve třicátých letech jen delší. Co se týče sportovního oblečení, vládly pumpky – dlouhé a široké kalhoty, spadající volně pod kolena, kde byly ukončeny a nabrány do pásku. Nosily se k nim vzorované punčochy. Jako plavky se doporučoval trikot s tílkem.⁷¹

V Praze se nacházelo mnoho salónů, z nichž nejvýznamnější byly salóny Arnošty Roubíčkové, Oldřicha Rosenbauma a Hany Podolské. První z nich, salón Arnošty Roubíčkové, sídlil na Václavském náměstí v paláci Koruna. Její dcera Ada byla zručnou kreslíčkou, své kresby publikovala v časopise *Elegantní Praha*.⁷²

Druhý salón, patřící Oldřichu Rosenbaumovi, se nacházel na Národní třídě. Byl proslulý i za hranicemi. Byl organizován podle vzoru francouzských salonů. Pravidelně jezdil ředitel i zaměstnanci na přehlídky do Paříže, kde se inspirovali, a také nakoupily některé modely, které pak nabízeli zákaznicím v Praze. Oldřich Rosenbaum byl proslulý tím, že modely vytvářel přímo na modelkách. Roku 1938 emigroval do USA, z jeho závodu se stal roku 1948 oděvní závod Styl.⁷³

A konečně salón Hany Podolské (někdy se píše jako Hanna) sídlil v paláci Lucerna, jeho klientelu tvořily hlavně herečky. Salón šil mj. pro film *Kristián*. V salónu byla zaměstnána Hedvika Vlková, kreslíčka, přispívající do časopisů *Eva* a *Vkus*. Roku 1948 byl podnik zestátněn, nadále fungoval pod názvem *Eva*.⁷⁴

3. 4. Olomoucká móda

V následující kapitole přinesu výtah z dobových módních přehlídek a zhodnotím dochované ukázky tehdejší olomoucké módy.

3. 4. 1. Módní přehlídky

Rok 1930: 2. 3. se konala společná módní přehlídka firem Ander a Huňka v městském divadle v Olomouci. Boty zapůjčila firma Baťa. Výtěžek byl věnován Masarykově lize proti tuberkulóze. Firma Ander předvedla módu dámskou a dětskou, firma Huňka pánskou. Dámské šaty byly delší, splývavé, tedy v nové linii. Dámské modely pocházely z ateliéru firmy Ander, nebo byly zakoupeny v Paříži a Vídni. Předvedla večerní šaty z krajky, žoržetu a mušelínu, pláště z anglických látek, dětské šatičky, lázeňské a plážové úbory. Huňka předvedl modely amerických firem *Davis-Company*, *Cincinnati*, *José*, *Filadelfie*, *Ritchmans Brother*, *Cleveland* a samozřejmě modely vlastní. Ušité z anglických i tuzemských látek. Nosily se hlavně dvouřadové obleky z proužkované látky. Lázeňské obleky byly kombinovány z proužkovaného flauše a krémových kalhot.⁷⁵

Další společná přehlídka Andra a Huňky se konala 28. 9. opět v divadle. Je rozdělena na dvě části: první část byla zaměřena na běžné oděvy denní, druhá na večerní. V první části předváděla firma Ander pláště, kožichy (například jeden z „ruského koníka“), dopolední a odpolední šaty. Huňka předváděl sportovní a cestovní obleky anglické a americké. V druhé části byli modelové a modelky soustředěni v baru „U spokojeného zákazníka“. Pozornost vzbudila velká krajková toaleta, zakoupena paní Piskáčkovou pro „Viktorii“ (to byla opereta), dále toaleta pařížské výroby vyšívaná perlami, zakoupená paní Frýdovou pro „Bar chic“ (to byla komedie), ta samá dáma zakoupila dále plesové žoržetové šaty a odpolední hnědé šaty. Huňka předvedl pánské společenské obleky, mj. modely anglické, francouzské a vídeňské. Na závěr se na jevišti odehrála ukázka moderní svatby, na jejímž konci dostali „ženich“ a „nevěsta“ radu: „*Oblékejte se u Andra a Huňky, nebude ani mráčku na vašem manželském nebi.*“⁷⁶

Dne 5. 10. se konala společná módní přehlídka firem Bratři Středové a Mrtýnek, dopoledne se konala v „České besedě“ a odpoledne se stěhovala do dvorany Národního domu při čaji spolku „Ochrana matek a dětí“. ⁷⁷

Rok **1931**: 15. 3. se konala přehlídka firmy Ander. Huňka se neúčastnil, probíhala stavba paláce Baťa-Huňka v Riegrově ulici. Na přehlídce vystupoval E.F.Burian se svým Voice Bandem. Přehlídku zahájil melodram „Láska a jaro“, pak přišly modely pařížské, vídeňské a vlastní. U pláštíů se nosily dvoubarevné kožešiny, nosily se i u kabátků a dopoledních šatů černé, šedé nebo tmavě hnědé barvy. U dopoledních šatů převládá vlněný žoržet s kožešinovým límcem, u odpoledních krajkový mušelín, hedvábí a žoržet. Jarní vycházkové šaty mají kratší sukně pod kolena se šůsky a rolované barevné límce. Letní šaty mají volánky a místo rukávů křidélka. ⁷⁸

Dne 4. 10. se koná další módní přehlídka firmy Ander. Hlavními barvami jsou hnědá zelená, pláště jsou zdobeny kožešinou, nosily se malé kloboučky posazené na jedno ucho s malým pštroším perem do čela. Odpolední šaty se vyznačovaly kombinací barev černo-rumělkové, černo-bílé, fialové, zelené. Dále byly předvedeny toalety „*bílé, bledě modré, fialové, barvy čajových růží, šedomodré kombinované s krajkovinou, vídeňský model z georgettu a lakovou krajkou a jiné...*“ ⁷⁹

11. 10. v sále „Besedy“ Národního domu předváděli své modely Bratři Středové. V jejich kolekci rovněž převládaly barvy hnědá, zelená a černá, kombinovaná s červenou, zelenou a bílou. Přehlídku zahajovaly šaty z „flamingo diagonalu“ zdobené bílou garniturou, dále hnědé hedvábné, zdobené sametem odlišné barvy, zelené vycházkové šaty doplněné zelenými klobouky a anglickými plášti podšitými kožešinou. Kožešinou se opravdu nešetřilo, pláště, rovné linie dole mírně rozšířené a v pase mírně projmuté, mají všechny bohaté kožešinové límce. Pak přišly na řadu odpolední toalety, například hnědá crep marocainová (crep znamená, že jde o hedvábí, přípona marocain znamenala druh nebo obchodní značku) se vkusnou žlutou ozdobou a límcovou garniturou se vsazenými čtverci na živůtku a na rukávech. Dále jedna černá, s baňatými rukávy a bohatým krajkovým splývavým límcem, doplněná vínovým pláštěm s límcem a manžetami ze scalu. Dále se líbila crep mongolová zelená s dírkovým vyšíváním na živůtku. Dále byl k vidění odpolední černý komplet se vzorovaným hedvábným kazakem (halenka prodloužená do půli stehen, nosil se v kombinaci

se sukni) a černá crep marocainová toaleta zdobená červenobílým šalovým límcem, zdobeným perličkami. K večerním šatům se nosily bolerka z veluršifonu. Výstřihy měly vepředu malé, vzadu až po pás. Z šatů zaujaly černé krajkové, s tmavočerveným pruhem jako podkladem na živůtku. Dále byly předváděny jedny vínově červené z materiálu, který je popsán jako „hedvábný fosfor“. Lososově růžová toaleta se zvlněnými rukávy, na jejichž horní části byly nabrány volány, byla učena mladým dívkám. A poslední toaleta byla bílá z crep bilitis s lososově růžovým límcem pošitým perličkami a hedvábnou halenkou s bohatou bílou kožešinou.⁸⁰

Rok **1932**: Ze 4. 10. máme recenzi na přehlídku firmy Ander, manekýnky z Olomouce, Brna a Vídně předvedly 300 modelů. Předváděly se pláště s kožešinovými límci, šaty např. z „agfalenu“ vyšívané vlnou, šaty z hedvábného marokénu, sportovní soupravy, večerní toalety, nichž *„měly úspěch žoržetové šaty barva cyklamové(tj. modré), rukáv aplikovaný s veluršifonovými květy. Ovšem zlatým hřebem přehlídky bylo předvádění plesových toalet. Nejkrásnější z nich byla velká plesová toaleta, královská modř, s velkým nabíraným rukávem, jiné uvedla zas v nadšení plesová toaleta z růžového taftu, nebo jiné s malými křidélky na rameně, růžově podšitými, pak blankytně modré šaty z vlněné krajky a plesové toalety s velouršifonovými kabátky.“*⁸¹

Rok **1935**: Konala se pouze módní přehlídka firmy Huňka s přispěním firem Lidka, Baťa a Kyselý v rámci volby Miss Olomouce 1935, dne 7. 2. 1935.⁸²

Rok **1936**: Již 26. 1. se konala módní přehlídka Huňky v rámci jezdeckých závodů na Lazcích. Pozornost upoutaly žoržetové pláště, anglické kostýmy a tmavě modré komplety. Přehlídky se dále účastnily firmy Baťa, Lidka a Kyselý. Vzniklo *„nové oddělení firmy, které prodává dámské šaty, podle vzorů velkých módních domů v Paříži, Berlíně a Vídni, odkud také pocházela většina z 400 modelů...na 183 dámských módních toalet s vystupňovanou líbezností a nádherou – to jinde v Olomouci nebylo. Zejména elegantní kazakové a frakové střihy okouzly svým vkusným řešením i přítomné pány.“*⁸³

17. 3. se konala přehlídka firmy ASO, tentokrát přímo v prostorách firmy. *„Před zraky přítomných dam prezentuje o přehlídce mody v Asu pýcha pařížských módních domů Bruyere, Pathou (Patou, pozn.aut.), Medži Ruf (Maggie Rouff, pozn.aut.), Agnés, nejkrásnější modely*

tón udávajících firem Lelong, Pigue (Piguet, pozn.aut.), Duverne, Molineaux (Molyneux, pozn.aut.), nejhezčí vídeňské modely a zejména velmi zdařilé výtvořy vlastního salónu.“ ⁸⁴

Přehlídku uvedl tajemník závodu, pan Vaníček, proslovem, v němž upozornil na vliv výstavy starých čínských mistrů v Londýně na tehdejší módu, který se projevoval hlavně častým použitím čínských vzorů. To se projevilo na pařížském modelu: zlatě vyšíváním kazaku s čínskými vzory, s knoflíky s čínskými vzory, od firmy Agnés, doplněném černým kloboukem. Dále zde byl k vidění model od Lelonga: dvoudílné šaty z květovaného hedvábí se světlou blůzou, zdobenou červenými pásky. Z Vídně pocházely např. dívčí šaty s kokardičkami, plášť z „angoralátky“ s kožešinou, černobílý komplet s plisovanými rukávy a světlou halenkou. Dále byla k vidění toaleta z marokénu, upjatá ke krku, s přednicí na odepínání a dekoltem na zádech, s pasem a rameny zdobenými výšivkou z perliček. K vidění byly i šaty vzoru české šohajky. „*V módních novinkách Asa může...vybíratí...nejen příslušnice tak zvaných lepších vrstev, ale i úřednice, dělnice, zkrátka každá žena. Direktrice závodu...osvědčila opět nejen dokonalý vkus ve výběru, ale i porozumění pro potřeby a možnosti všech národních vrstev.*“ ⁸⁵

Rok **1937**: 7. 3. se konala přehlídka firmy Bratři Středové v prostorách Národního domu. Klobouky dodala firmy Navrátilová-Jahodová. Byl předváděn žlutý ensemble s halenkou a anglickým paletem, odpolední komplet ze světle modrých šatů a tmavého pláště, bílý kostým s imprimé halenkou, večerní a společenské toalety z imprimé. ⁸⁶

14. 3. se konalo módní matiné firmy ASO v kině Metropol. Přišly jasné jarní a letní barvy, hlavně odstíny červené: tmavě červená, terakota, korálově červená, červánkově růžová; dále pastelově modrá, béžová, broskvová a zelená. U kostýmů se užívá pepita látek. Dále jsou předváděny „*nejnovější vídeňské koupací obleky a plážová pyjama originálního střihu.*“ ⁸⁷

15. 3. se konala přehlídka Huňky. Na denních šatech se uplatňuje tvíd, byl k vidění vlněný kostým s květovanou halenkou, tímtež materiálem podšitý. Předvedeno bylo mnoho večerních toalet, jedna z bleděmodrého gázu zdobená máky a kyticemi klasů, bílá krajková s černým bolerkem, toaleta s pánskými revery (tj. přednice, jako u saka nebo fraku) a bíločernou tylovou sukní, tmavěmodrá gázová s taftovým buklé kabátkem a stuartským límečkem, a mnoho dalších, pestrých i mírných barev. Objevily se folklórem inspirované šaty s vyšíváními rukávy a přednicí. V pánské módě byly k vidění barvy tmavěmodrá s proužkem,

kostkovaná, tabáková. Pláště jsou z velbloudí srsti, saka jsou delší než předchozí rok. „*Při kostýmu skýtají nekonečně vděčné kombinace tmavě modrá a bílá (nebo károvaní), což platí stejně pro komplet. Z kostymků zaujala pařížská móda (řídke pásy, bílé na černé nebo modři), dále kostým s ornamenty, pak dvoudílný komplet tříbarevný (pláštěk s květovanou podšívkou barvy halenky apod.)*“⁸⁸

3. 10. se konalo módní matiné firmy ASO. U modelů převládala šedá barva, šaty jsou doplněny šerpami (to předjímá válečnou módu), z téže nebo kontrastní látky. Předváděly se šaty z matné látky zdobené lesklými pruhy a lakovou aplikací, večerní šaty jsou zdobeny perličkami, pajetkami a zlatou kůží.⁸⁹

Ze dne 30. 9 máme recenzi na módní přehlídku firmy Huňka, převládala černá barva, zaujaly odpolední černé šaty, vyšívání červenými korály a zdobené u krku bílým lemováním.⁹⁰

Rok 1938: 20.3. se konalo módní matiné firmy ASO. Byly zde pařížské a anglické modely pláštíků, z nichž měly úspěch hlavně tři pánského střihu. Zaujal žlutý kostýmek s károvaným kabátkem a hnědou hedvábnou halenkou. Další kostýmy jsou tmavomodré proužkované, kárované, šedé. Dále byly k vidění bílé šaty, první skládané po celé přední straně, druhé nesámkované barevným hedvábím, třetí s barevnými paspulkami, dále zelené šaty nesámkované do kosočtverců s chlapeckým límečkem. Předvedl se francouzský komplet z modrých šatů a červeného pláště, dále komplet ze žluté sukně, červené halenky a hnědého pláště a imprimé šaty s krajkovým pláštěm.⁹¹ Na přehlídce byl „*bohatý výběr klobouků Patou, Lemonnier, Suzy, Valois, Agnes, Descat, inspirovaný motivy od francouzských cagouillardů až po Orient.*“⁹²

21. 3. se konala přehlídka firmy Huňka. V pánské módě převládala proužkovaná šedá, nebo hnědá. U dámských pláštíků byly barvy tmavě modrá, světle modrá, světle kávová hnědá... „*Česká firma olomouckého, usměvavého sportovce*“ přivezla „*nejnovější modely z Paříže, Riviéry, Vídně.*“⁹³

3. 4. 2. Ukázky dobové olomoucké módy

Nyní se zaměřím na dochované ukázky dobové tvorby firem ASO a Marie Zolotarevové.

3. 4. 2. 1. ASO

V reklamě ze dne 11.6. 1930 na cestovní potřeby se objevují ještě šaty ve stylu předchozí dekády – rovného střihu a krátké, z kostkované látky. Doplněny jsou světlým paletem, šálem a rukavicemi. Dáma má ještě vlasy ostříhané na mikádo, s typickým kloboučkem. V reklamě z 20.9. toho roku však už vidíme siluety dvou dam v typické módní linii třicátých let. 24.11. {obr. 18} se objevuje reklama na baret, který přesně přiléhá k hlavě, je nasazen na stranu a přes ucho z něj padá cíp zdobený květinou.

Roku 1931 pozorujeme vítězství nové módní linie – 24.1. 1931 {obr. 17} vidíme moderní pár – pán ve fraku a vestičce, dáma v bílých večerních šatech s kolosálním výstřihem do V na přední části živůtku, se splývavou dlouhou sukní. 30.3. {obr. 16} vidíme troje šaty: odpolední nebo večerní komplet sestávající z tmavého kabátku, světlé halenky a tmavé sukně, dlouhé po kotníky. Límeček kabátku je lemován krajkou, rukávy jsou dlouhé k loktům a balonovitě rozšířeny. V pase je přepásán páskem stejné barvy. Halenka má pravoúhlý výstřih. Sukně je od boků splývavá. Druhé šaty jsou večerní, plesové. Jsou světlé, dlouhé, pas je viditelný, ale volnější. Mají volná ramena, šaty na nich drží pomocí dvou ramínek. Horní lem živůtku je zdoben volánem a uprostřed uvázán na mašli. Od pasu až dolů jsou na sukni navrstveny řady volánů. Poslední model ukazuje šaty pro den, typický chanelovský kostým, silně inspirovaný pánskou módou, sestávající z volného tmavého kabátku, pruhované vestičky, bílé halenky a tmavé splývavé sukně pod kolena. A konečně 29.9. pozorujeme dámu a pána v módních pláštích, dáma má černý plášť s výraznými přednicemi, horní část límce a rukávy má zdobené kožešinou.

Šaty z reklam v roce 1938 respektují dobovou linii – mají široká vycpaná ramena, vypracované rukávy, úzký pas a sukni kratší – pod kolena. To můžeme pozorovat například na čtyřech kostýmech z 10.4. První tři mají široké přednice, čtvrtý se zapíná až ke krku.

Reklama ze 12.6. ukazuje, že doba byla ještě veselá – zobrazuje pána a dámu ve společnosti. Pán má frak, dáma šaty na halterneck (tj. ramínka jsou spojená za krkem, aby zůstala volná záda) a holá záda.

3. 4. 2. 2. Marie Zolotarevová

Ze salónu Marie tehdy Zolotarevové tu máme 5 šatů. První pocházejí z roku 1928 {obr. 11}. Dnes jsou vystaveny ve Veletržním paláci v Praze. Jedná se o večerní šaty, rovné linie, v pase nepřestřižené, dlouhé jsou jen do poloviny lýtek.. Jsou z lehké látky růžové barvy s bílým vzorem malin, jahod a květů. Živůtek vepředu nemá výstřih, u krku tvoří drapérii, vzadu má výstřih ve tvaru písmene V, od ramen spadají na záda dvě dlouhé vázanky. Jsou bez rukávů. Sukně je na bocích našasena a rozšířena čtyřmi vějířovitými šikmými díly, mezi ně jsou vsazeny čtyři klínovité dlouhé cípy, vzadu je prodloužena.

Z let 1930-1932 pocházejí odpolední šaty {obr. 14}, které se rovněž nacházejí v expozici Veletržního paláce. Opět jsou rovné linie, nepřestřižené v pase, dlouhé do půlky lýtek. Jsou ušity z černého krepdešínu s bílým abstraktním vzorem stylizovaného rákosu. Vpředu mají výstřih do V. Rukávy jsou tříčtvrteční kimonové, u lokte balonovitě rozšířené. Sukně je přes boky hladká, dole mírně rozšířená.

Z roku 1932 jsou letní šaty v pase přestřižené {obr. 13}, do půlky lýtek. Jsou ušity z růžového hedvábného flamizolu. Živůtek má výstřih ve tvaru V, zdobený sámkováním, vzadu se zapíná na potažené knoflíčky. Má krátké rukávy se sámkovanými lemy. V pase jsou šaty přepásány páskem ze stejného materiálu s potaženou přezkou. Sukně ze dvou dílů, z nichž přední tvoří vzadu dva protilehlé polozáhyby a vpředu vybíhá špicí k pasu, je opatřena dvěma kapsami zdobenými sámkováním.

Z roku 1933 máme večerní toaletu {obr. 12} ze světle zelené krajky, která sestává ze šatů samotných, pelerinky ze stejného materiálu a krepdešínového kombiné. Šaty jsou dlouhé, v pase přestřižené. Živůtek je vpředu překřížen, na obou stranách mají šaty výstřih do V, na zádech hlubší. Je přepásán páskem se štrasovou sponou tvaru stužky s uzlem. Sukně je dlouhá, přes boky přiléhavá, zvonovitě rozšířená komplikovanou sestavou rovných a šikmých dílů. Pelerinka je kolová, vzadu prodloužená. Kombiné má sukni otevřenou a vpředu široce přeloženou s ramínky z tělově růžového žoržetu.

Z roku 1936 pocházejí dlouhé, v pase přestřižené večerní šaty {obr. 15} z černého saténu s vodotiskovým vzorem, zdobené zlatou krajkou. Živůtek je uzavřený ke krku, vzadu má rozparek do půlky zad, zapíná se na jeden knoflíček. Rukávy dlouhé, zdobené po celé délce pruhem krajky se štrasovými kameny. V pase jsou šaty přepásány páskem s potaženou přezkou. Sukně členěná pod boky dvěma vodorovnými náběry. Šaty patřily přímo paní Zolotarevové.

4. At' žije bizarnost! 1939 – 1945

4. 1. Regionální historické okolnosti

Německý velitel plukovník Harde převzal moc v Olomouci kolem jedenácté hodiny. Ještě tentýž den večer byla vypálena olomoucká synagoga. Druhý den (tj. 16.3) byl zbaven funkce starosta Fischer a jeho první náměstek J. Lang, druhý náměstek Heinrich Schmidt převzal vedení města. „*Počátkem července 1939 pak bylo městské zastupitelstvo úplně rozpuštěno a pro správu města jmenován vládní komisař, napřed Fritz Czermak, po něm od roku 1942 až do roku 1945 Julius Schreitter. Je zajímavé, že se nenašla vhodná osoba z řad místních Němců. Byla přejmenována nejdůležitější olomoucká náměstí a některé ulice. Tak z Masarykova náměstí se stalo Hitlerovo, z Wilsonova Göringovo, ulice 28. října se změnila v ulici 15. března a podobně.*“⁹⁴

J pravda, že „*německé obyvatelstvo Olomouce v naprosté většině přivítalo německé vojsko s velkým jásotem a nadšením...V tomto případě se nejednalo jen o nacisty, ale i o liberální Němce, například z řad olomoucké poměrně silné inteligence . I když v počátečních prohlášeních jejich představitelé ujišťovali, že nechtějí „zraňovat cit Čechů“ a chtějí s nimi žít „v míru a pod ochranou velké a mocné říše“, všichni nakonec počítali s tím, že Olomouc bude „opět německá“ a že dojde znovu k jejímu „spojení s celoněmeckou kulturou.*“⁹⁵

Olomouc, město se strategickou pozicí a početnou německou komunitou byla předmětem germanizačních plánů, při kterých se počítalo „*dokonce s využitím tak zvaných kmenových zvláštností na Moravě, podle nichž jsou Moravané méně národnostně vyhranění než Češi a z nich přicházejí v úvahu pro germanizaci jako nejvhodnější rozvážní a přizpůsobiví Hanáci.*“⁹⁶

Samozřejmě, že nacisté měli mezi Čechy i přívržence. Byli to hlavně někdejší stoupenci Národní obce fašistické „*Jejich záměry byly tak dobrodružné, že se o ně nechtěli opřít ani nacisté, ti raději spoléhali na pasivitu a loajalitu v duchu protektorátní vládní politiky, která měla přece jen větší ohlas i podporu v širších vrstvách obyvatelstva.*“⁹⁷

Záhy se přistoupilo k zabránění majetku židovských majitelů, tzv. arizaci. Národní souručenství usilovalo o zavedení nucených správců z českých firem, ale tyto pokusy skončily nezdarem. Na starosti to měla pobočka pražského pozemkového ústavu v Hejčíně.⁹⁸

Do OŽK bylo dosazeno německé vedení. Hospodářství se muselo přizpůsobit německé válečné potřebě. Některé továrny (cukrovinky, potraviny) výrobu omezily, jiné (Moravské železářny, Kosmos) výrazně zvětšily výrobu. Na Klášterním Hradisku vznikla továrna Hamma. Nezaměstnanost byla odstraněna, hlavně za cenu odchodu lidí na práce do Německa, první transport vyjel z Olomouce v květnu 1939. Byla zavedeny pracovní povinnost. Prodlužovala se pracovní doba, napřed na 10, později až na 12 hodin denně, 6 dní v týdnu. *„To vše přinášelo i značnou demoralizaci, například nikdy předtím neznámou špatnou pracovní morálku, šmelinářství, podvody i podvůdky, protože to vše mohlo být chápáno i jako určitá opozice vůči režimu.“*⁹⁹

Proběhlo „preventivní“ zatčení a uvěznění významných představitelů veřejného života. V bývalých železárnách ve Štěpánově bylo tehdy internováno na 204 osob, někteří byli propuštěni ale většina byla deportována.¹⁰⁰

*„Čechům byla povolena jediná politická organizace, Národní souručenství, které mělo v Olomouci místní, okresní i krajské vedení. Protože zpočátku vidělo mnoho lidí v Národním souručenství především národní organizaci, probíhal nábor členů velmi úspěšně (v olomouci mělo NS kolem 15 000 členů), ale s postupem doby ztratila tato organizace přízeň nacistů i poslední prostor k životu...Hned po okupaci byla provedena přeregistrace všech spolků, při níž mnohé zanikly či nebyly povoleny. Hned na počátku to byly jednak levicové organizace, ... jednak české národnostně orientované spolky...“*¹⁰¹

*„Podstatná a vlastně většinová část českého obyvatelstva se s okupačním režimem neztotožnila a považovala ho za nepřátelský, ale nakonec se mu tak či onak přizpůsobila, kapitulovala, protože život šel dál a starosti o živobytí se zhoršovaly, navíc nezbývalo než zachovat si aspoň minimální životní prostor a uchránit se tvrdému tlaku a represí.“*¹⁰²

Mladí lidé hledali útočiště ve sportovních klubech, dospělí lidé ve svých rodinách, ve společenských aktivitách (kino), v lehké četbě a poslouchání rozhlasu. Někteří hledali útočiště v religiozitě, o čemž svědčily např. masové poutě na Svatý kopeček.¹⁰³

Židovské obyvatelstvo Olomouce čítalo roku 1939 2196 příslušníků. Část již před okupací emigrovala. Jejich perzekuce vyvrcholila roku 1942, v internačním středisku ve škole v Hálkově ulici v Hodolanech bylo soustředěno 3445 Židů, kteří pak byli odvezeni ve čtyřech transportech od 26.června do 8.července 1942 odvezeni do Terezína a odtud dále do likvidačních táborů. Další transport byl vyslán ještě 7.března 1945. Konce války se dožilo jen 288 Židů.¹⁰⁴

České školství bylo omezováno. Teologická fakulta byla zrušena v rámci listopadového zákroku. Český učitelský ústav byl nahrazen německým, dívčí reálné gymnázium bylo zrušeno, Slovanské gymnázium se muselo prostorově uskrovnit. Mladí lidé byli nasazováni na nucené práce, koncem války byly tisíce mladých lidí nuceny budovat obranné valy kolem Olomouce. České olomoucké divadlo, vytlačované ze scény, si muselo postavit novou budovu v Hodolanech. Oldřich Stibor zemřel roku 1943 ve vězení.¹⁰⁵

V Olomouci působily odbojové organizace. Největší a nejorganizovanější byla Obrana národa, v čele jejího oblastního olomouckého velitelství stál generál Václav Ždímal, bydlící v Brně, kraj vedl podplukovník S.Weinstein. Tato organizace se opírala o silné zázemí olomoucké vojenské posádky. Komunistická strana už po svém zákazu začala budovat ilegální síť a v tomto směru pokračovala. Petiční výbor Věrní zůstaneme(PVVZ) měla také v Olomouci několik buněk. Sokol měl ilegální strukturu, později označenou krycím jménem Jindra (podle náčelníka Jindřicha Vaníčka) nebo OSVO (obec sokolská v odboji), na podzim 1941 však byla zničena. Odboje se účastnili i členové sportovních a mládežnických organizací (sportovní klub ASO, Orel, Junák, Národní hnutí pracujících mládeže, Černý lev, Viktoria apod). Přes Olomouc vedly ilegální přechody do Polska a na Slovensko. K oživení odboje došlo po napadení Sovětského svazu v červnu 1941, k jeho utlumení zase po atentátu na Heydricha, v Olomouci například byla uvězněna a zčásti vyvražděna rodina V.Petřka, pravoslavného kněze, který ukrýval v Praze parašutisty. V posledních dnech okupace působila na území Olomouce Moravská brigáda, která se účastnila na osvobozovacích bojích. Olomouc byla osvobozena 8.5. kolem poledne.¹⁰⁶

4. 2. Světová móda

V době války přišel maskulinní vzhled, hranatá vycpaná ramena, úzká sukně a jedním nebo dvěma sklady, která končila kousek pod kolena. Dosavadní Mekka světové módy, Paříž, to neměla jednoduché. „*Francouzský Vogue ukončil svou činnost. Jeho editor Michel de Brunhoff odmítl spolupracovat s nacisty a pro jistotu spálil celý archiv, aby se nedostal do rukou nepřátel....Většina modelových domů byla uzavřena v roce 1940, ve chvíli kdy Hitler vstoupil do francouzského hlavního města. Řada významných couturierů odešla do Ameriky, Británie nebo do jižní části neokupované Francie. Mnozí z těch, kteří se rozhodli zůstat, učinili tak jen proto, aby podpořili Luciena Lelonga, návrháře, který stál tehdy v čele Sdružení pařížských tvůrců vysoké módy (Chambre Syndicale de la Couture Parisienne) a snažil se o téměř nemožné – přesvědčit Němce, aby nepřenesli centrum módy do Berlína. Jejich tlaku a naléhání odolával po celou dobu okupace, kdy na toto téma proběhlo čtrnáct konferencí. Lelong, který vždy hlásal, že francouzská móda existuje jen v Paříži a bez ní by zkrátka nebyla, nakonec nacisty přesvědčil.*“¹⁰⁷

Na jednodušší linii panující módy měl vliv dobový faktor: nedostatek textilních materiálů. Mnoho továren bylo totiž převedeno na válečné zakázky. Kromě toho byl nedostatek surovin. Často se používala umělá vlákna jako acetátové hedvábí, buničitá vlna, nebo nově vynalezený nylon.

Význačnými módními návrháři té doby byli Alix Grésová, Marcel Rochas, Jacques Fath, , Edward Molyneux .

Tvorba Alix Grésové jde jaksí mimo hlavní módní proud, protože ona tvoří šaty vysoce umělecké a vskutku nadčasové. Původně chtěla studovat sochařství a na její tvorbě to je poznat. Inspirovala se antickými sochami a své modely tvořila z bohatě našasených tkanin.

Marcel Rochas byl ovlivněn tvorbou Elsy Schiaparelli. Spolu s ní prosazoval kostýmy s vycpávkami na ramenech. Její surrealistická tvorba ho ovlivnila při vytvoření slavného saka s potiskem cihel.

Jacques Fath byl miláčkem pařížského publika. Poznal, jaké příležitosti mu nabízí americký trh. Od roku 1948 navrhoval kolekce pro výrobce Josepha Halperta.

„Šaty, které navrhoval, byly především kinetické. Dokázal přenést pohyb do modelu, ať již využitím stříhu po diagonále, zubovitě střiženou délkou sukně, vějířovitými sklady, záhyby a sánky, ale i tkaninami s potiskem vlnícího se lánu polí, pohyblivých geometrických tvarů nebo abstraktních vzorů. Je pozoruhodné, že ze zásady používal barevnost, která šla proti proudu dominujících módních trendů.“ ¹⁰⁸

Cristobal Balenciaga pocházel ze Španělska, odtamtud ho vyhnala občanská válka. Roku 1937 zakotvil v Paříži. Oblékal ženy z nejvyšších vrstev a významné herečky, jako byla Marlene Dietrichová nebo Ingrid Bergmanová. Vytvářel šaty s dramatickými detaily – volánky a vlečkami.

Edward Molyneux, Angličan, společně s kolegou Charlesem Creedem, Normanem Hartnellem a Hardy Amiensem navrhovali šaty zvané „utility“, kde byla omezena spotřeba materiálu, knoflíků a kapes, které odpovídaly vládnímu programu CC41. Stejný program, pod názvem L-85 zanedlouho vymysleli i Američané a v jeho duchu navrhovala mj. Vera Maxwellová, již její pláště bez límců, manžet a pásek přinesly po válce Oskara za módu. ¹⁰⁹

Dalším významným Američanem byl Norman Norell. Navrhoval luxusní oblečení, vyžíval se ve zdobení výšivkami z perliček a flitrů.

Claire McCardellová navrhovala praktické oblečení sportovního stříhu. To ona přišla s bavlněnými zástěrovými šaty, nebo džínovými sukňemi.

4. 3. Česká móda

Z módních časopisů během války po celou dobu vycházejí jen *Krejčovské listy* a *Pražská móda*. *Eva* zanikla roku 1941, brněnské *Měsíc* a *Salon* roku 1942. Jsou přerušeny kontakty s Paříží, centrum středoevropské módy se přesouvá do Vídně. Další centrum hlavně pro kloboučnický obor, byla Itálie. Na počátku války vzniklo v Brně Sdružení české módy, které se věnovalo rozvíjení svérázů (šaty inspirované lidovým oděvem, jakási reakce na německý dirndl).¹¹⁰

Módní linie roku 1940 navazuje plynule na styl předchozího období. Šaty mají zdůrazněná ramena, štíhlý pas a po kolena sahající zvonovou, dílovou nebo skládanou sukni. Stále je oblíbený trojdílný komplet: kostým doplněný pláštěm nebo paletem. Pláště jsou popět buď přiléhavé, nebo rovného střihu se skládanými zády. Objevují se kombinace kontrastních látek na vsazených dílech nebo lemech. Letní šaty mají stejnou siluetu, byly buď přestřižené v pase, nebo nepřestřižené. Šaty byly doplněny velkými plastickými kapsami. Bylo na ně používáno našasovaných dílů. Objevují se i nové typy neformálního oblečení pro volný čas jako kalhoty s laclem, krátké živůtky ukazující nahé tělo v pase, krátké propínací sukne s rozparkem vpředu, zvonové šortky, šité komplety šortek, podprsenky a mini šatů, oblek na kolo s kalhotovou sukni i vlněné úpletové plavky, často opatřené sukénkou. K pokrytí hlavy se vedle klobouků a čapek používá šátek.¹¹¹

Na podzim 1940 se ramenní vycpávky zmenšují, nosí se delší kostýmové kabátky u odpoledních kostýmků se zvonovitými šosy, prodloužené tuniky a svetrové šaty z lehké vlny. Odpolední šaty se šijí z měkkých splývavých materiálů, dávajících vyniknout řasení. Pas je vyznačen šerpami. Sukně se nosí stále stejně krátké, pláště jakbysmet. Jen večerní šaty se stále šijí dlouhé až k zemi, opět dvojího střihu, přiléhavé nebo s nabíranou sukni, podle materiálu, z něhož jsou ušity.¹¹²

Od jara 1941 se začal projevovat nedostatek textilních materiálů. „ *Místo pásků se užívá měkkých, řasnatých šerp, namísto úzkých rukávů široké, bohatě nabírané. Namísto výstřihů s pánskými revery má výstřih být dekorativním rámcem šije a hlavy. Prosazují se pastelové tóny, fiší na blůzách, krajky na živůtku i na kloboučku. Móda se inspiroje ve všech*

koutech světa i různých etapách historie, ale otázkou je, co si mohly české ženy – a nejen české, většina evropských zemí byla v ještě horší ekonomické situaci – dovolit.“¹¹³

4. 4. Olomoucká móda

Z období okupace máme zprávy pouze z přehlídek firmy Huňka.

4. 4. 1. Módní přehlídky

Rok **1940**: 17.3. se konala přehlídka Huňky. Byly zde k vidění svérázy, vesměs s bolerkem, dále pláště vycházkové, cestovní, večerní žoržetové. V rámci pánské módy byly předvedeny sportovní obleky a jarní pláště. Převládala dvouřadový oblek živých barev. Klobouky dodala Vokřálová, kabelky Zejda, střevisky Bařa. Konferoval p. Smažík. Vystoupil orchestr pana Vejvody, manželé Hauslerovi z divadla, manželé Horák-Valierovi s baletní vložkou. Diváci byli upozorněni, že se chystá další přehlídka, kde budou k vidění letní a lázeňské modely.¹¹⁴

Rok **1941**: 23.3. se konala přehlídka Huňky ve dvoraně Národního domu. Magnetem bylo vystoupení tehdejší hvězdičky Zdeňky Sulanové. Klobouky dodala Jahodová, kabelky Kysela. Byly tam k vidění „*kostýmy, jejichž barva přecházela z jemné žluti do zeleného a oranžového nádechu a pak žluté pláště v různých odstínech uplatňují se kromě vždy elegantní šedi též u pánských šatů a plášťů.*“¹¹⁵

21.9. se konala přehlídka Huňky na tomtéž místě. Konferoval pan Kosina, klobouky dodala Jahodová, kabelky Kysela. Z barev převládala černá, u šatů odpoledních a vycházkových převažovala kombinace černé a zelené nebo olivově zelená. Jsou k vidění pláště z jelena, kance nebo telete.¹¹⁶

Rok **1942**: 24.3. máme recenzi na přehlídku Huňky, konanou ve velkém sále Národního domu. Klobouky dodala Jahodová. Přehlídka ukázala modely z vlastního atelieru, ale i z atelierů vídeňských a budapeštských „*před obecenstvem německým i českým, které namnoze shlédlo řadu mezinárodních přehlídek v Berlíně, Lipsku, Drážďanech a Vídni.*“¹¹⁷

Ze dne 29.9. máme záznam z Huňkovy módní přehlídky. Moderoval Kosina, program byl oživen zpěvem a kouzelníkem Bruno Kleinem. Převládala modrá barva, byly předváděny Huňkovy vlastní modely a modely značek „*Hyne*“, „*Kluge*“ aj. K vidění byly „*kombinace*

tmavé barvy s černou nebo bílou krajkou, pěkné kombinace zelené, hnědé a bílé barvy, modré georgettové šaty s bílou lístkovou aplikací, dále večerní toalety velké i malé, zlaté výšivky...kožichy cestovní, dívčí šedé, hnědé či světležluté plyšové...u sukní selské nabírání, hodně kapes u kostýmů, široké pláště... “¹¹⁸

4. 4. 2. Ukázky dobové módy

Jak uvidíme, dobová móda se „vyžívala“ hlavně na kloboucích. Ale i šaty jsou zajímavé, vidíme že na začátku války ještě nepanoval takový nedostatek materiálu, aby nemohly vznikat zajímavé modely.

4. 4. 2. 1. ASO

V reklamě ze 26.3. 1939 vidíme, kam se dále ubírala móda. Délka sukní se ustálila u kolen, pas se ještě více zvýraznil, obliby docházejí balonové rukávy. Vidíme zde směrem zleva zdola doprava nahoru: bílé šaty s našasením pod prsy s volným kostkovaným pláštěm, květované šaty ke krku se stojáčkem, s balonovými krátkými rukávy a našasenou sukní, světlé šaty s výstřihem do V, s dlouhými balonovými rukávy, v pase stažené širokým pásem téže barvy a konečně světlý kostým s tmavými aplikacemi na ramenou. A objevují se i klobouky, jejichž tvar se bude objevovat další 2 roky: se středně širokou krempou, vysokým kuželovitým dýnkem výrazně zdobeným mašlí, jako vidíme na reklamách z 12.9. a 13.9.

V reklamě ze 17.1. 1940 vidíme dvě dámy v luxusních večerních toaletách – jelikož je to reklama na bižuterii, nemusí šaty odpovídat tehdejšímu sortimentu ASA, ale může jít o nějakou sentimentální reminiscenci. Každopádně šaty jsou na halterneck, v místě, kde navazují ramínka na živůtek jsou zdobeny mašličkami. Záda jsou holá. Na zadku mají velkou mašli. 6.3. vidíme slaměné klobouky se širokými krempami, které mají asymetrické, dopředu prodloužené dýnko. V reklamě z 10.3. vidíme dobový hit – bílé doplňky, límečky a náprsenky, které měly ozvláštnit okoukané černé šaty. 17.3. vidíme šedý plášť, se širokými rameny, v pase přepásaný, živůtek se sámkováním, ozdobený kytičkou. Vedle je černý kostým klasického střihu, sestávající se saka s revery v pase na knoflíček a rovnou sukní. 22.3. {obr. 20} vidíme jeden kostým celý z jedné látky, což už nebude tak obvyklé. Další jsou vícebarevné - kostým sestávající z bílého kabátku s černými kapsami a černé skládané sukně.

Dále kostým s černým sakem a pruhovanou sukní a kostým z kárované sukně a bílého kabátka ke krku s kapsami, který se zapíná na černé knoflíky. Co se týče klobouků, vidíme tu již zmíněné s kuželovitým dýnkem, dále jeden s nízkým dýnkem a ohrnutou krepou, sedící stranou na čele, jistěn zezadu stuhou a konečně klobouk s dýnkem plochým, přiléhajícím k hlavě a širokou krepou. Ze 23.3. máme károvaný kostým s límečkem, vypracovanými rukávy, živůtek s černými lemy. Sukně splývá od boků po kolena. Ze 4.7. máme dva modely letních šatečků, jedny květované, druhé puntíkové. Oboje mají široká ramena, v pase jsou přestřižené, sukně je nad kolena. Mají balonové krátké rukávy a našasení v horní polovině zad. Sukně je vzadu a vpředu skládaná. 1.10. vidíme kostýmky podobného střihu, jen s dlouhými rukávy a kapsami na prsou. 9.10. se objevují nové typy klobouků: s plochým dýnkem a širokou krepou, skládanou z látky a druhý s ohrnutou krepou, kuželovitým slaměným dýnkem, z jehož vrcholu visí cosi jako umělé vlasy.

18.1. 1941 se objevuje série šatů v módní linii, se sukní nad kolena. Častá je kombinace dvou materiálů. Z kontrastního materiálu jsou pracovány kapsy, rukávy nebo kapuce, samozřejmě se objevuje kabátek a sukně v kontrastních barvách. 22.2. se objevují klobouky střízlivějšího tvaru – klasické slamáky s nízkým dýnkem a širokou krepou. Zato 1.3. vidíme klobouky, jaké tu ještě nebyly: jeden ve tvaru na hlavu posazeného měšce, druhý ve tvaru obráceného pytle a třetí zepředu klasický s nižším dýnkem a stejně vysokou ohrnutou krepou, ale zezadu zdobený bohatou textilní aplikací z kontrastního materiálu. A 3.3. přichází největší „exces“ – na plochem dýnku je aranžován „labyrint“ z nastojato postaveného pruhu textilu. Celý výtvar je nasazen na čele a na hlavě drží díky síti, která přiléhá k hlavě z druhé strany. 12.3. máme šaty pruhované, v pase přepásané širokým pásem z černé látky,; dále šedé se zapínáním na boku, ke krku, vypasované v pase s kapsami; komplet z kazaku s krátkými rukávy, živůtek nad prsy našasený a v pase přepásaný; a konečně komplet z bílé halenky ke krku s límečkem, přepásané v pase černým pásem, a květovanou sukní. Z 15.3. máme opět střízlivé tvary slaměných klobouků, tentokrát s plochým dýnkem a širokou krepou, výrazně zdobené mašlí. Z 20.3. máme dva modely plášťů-jeden volný a druhý vypasovaný bílý s puntíky, s černými lemy a knoflíky. Ze 31.3. máme halenky inspirované folklórem, s límečkem a balonovými rukávy, nad prsy našasené a na límečku, manžetách i na živůtku zdobené krajkou. Ze 14.9. máme sérii podzimních šatů a kostýmů {obr.21}. Mají

široká ramena, dlouhé balonové rukávy, úzký pas, široké sukně, jsou opatřeny kapsami a zdobeny kožešinovými aplikacemi. 21.9. máme opět sérii kostýmů. První tvoří šedá blůza ke krku bez ozdob, přepásaná bílou šerpou a černá sukně. Dále ke kostýmu patří kostkovaný kabát s černými lemy na vnitřní straně a na manžetách. Pak tu vidíme plášť ke krku na jeden masivní knoflík, přepásaný, s rukávy s bohatými kožešinovými manžetami. Další model kabátek vzadu prodloužený jakoby imitoval krovky fraku, který se zapíná vzadu na řadu potažených knoflíků. A posledním je model s černou blůzou ke krku bez ozdob, v přepásanou bílým páskem a čtyřbarevnou sukni, dole nejtmaší, nahoře nejsvětější (jako jsme viděli na předchozím obrázku ze 14.9.)

21.3. 1942 vidíme klobouky, obzvláště jeden masivní, neurčitého tvaru se sítkou přes obličej. Další rozvíjí tvar z 9.10. 1942- kulaté nízké dýnko, přiléhající k hlavě z něhož vyrůstají útvary podobné okvětním lístkům. 1.5. vidíme klobouky elegantnějšího výrazu, jeden má ohrnutou krempu, která zakrývá dýnko, druhý je klasického tvaru, ozdobený pštroším perem.

4. 4. 2. 2. Marta

V reklamě z 31.3. 1940 vidíme dva modely: plášť se širokými rameny, revery, od pasu dolů rozšířený. Druhý model je kostým střízlivého střihu sestávající z dvouřadového saka, na živůtku svisle zdobeného dvěma sámkou odshora dolů, a rovné sukně {obr. 22}.

4. 4. 2. 3. Marie Zolotarevová

Svatební dlouhé šaty pocházejí z roku 1943 {obr. 19}, vdávala se v nich paní Miroslava Vitoulová. Mají dlouhé rukávy, s dlouhými rukávy, vpředu sedlo do špičky, ve špičce nabírané, od boků dozadu přestřižené v pase, přední díl má pas posunutý níže a sukni nabranou. Záda nabíraná v pase, zapínání na potažené knoflíčky od výstřihu až pod boky. V bocích všitý úzký pásek. Šaty jakoby nereflektovaly válečné strádání-látkou se na nich rozhodně nešetřilo. Jsou dlouhé a dokonce dvojvrstevné.

5. Euforie se nekoná 1945 – 1948

5. 1. Regionální historické okolnosti

Moci ve městě se po osvobození ujaly dva Národní výbory. Národní výbor hlavního města Olomouce vykonával funkce politické správy i samosprávy města a stál na úrovni okresního výboru proto, že Olomouc byla statutárním městem. Druhý byl Okresní národní výbor Olomouc venkov. V národních výborech se angažovali významní místní komunističtí funkcionáři jako Herma Barfusová, Jura Honzák-Sosnar, Jan Kučera a další.¹¹⁹

*„Podle konceptů Národní fronty byla všem stranám vyhrazena na radnici místa náměstků. Lidovou stranu v této funkci reprezentoval...advokát Jaroslav Řehulka, národně socialistickou stranu úředník Štěpán Kobylka, sociální demokracii dělník a odborář František Větr. Plénium národního výboru se sešlo na své historicky první schůzi 10.května a v celku bezkonfliktním ovzduší schválilo složení předsednictva, rady i všech komisí. Na stejný den odpoledne pak takto ustavený Národní výbor svolal manifestaci občanů na náměstí, aby tito schválili jeho složení a program.“*¹²⁰

V Nových Hodolanech vzniklo internační středisko pro Němce, spravované členy Moravské brigády a Revoluční gardy. Od jara do podzimu 1946 proběhla série transportů do Bavorska. *„Zpočátku se táboroví úředníci zodpovědní za evidenci a správu ani nebáli potvrdit, že mnozí z internovaných zemřeli násilnou smrtí.“* (str. 273 OMDM) Ve vedení byl značný chaos *„tak se stalo, že na důrazný zákrok britského konzula musel být v prosinci 1945 z tábora okamžitě propuštěn jistý britský občan, kterého sem zavřeli omylem a jenž byl navíc ještě surově zbit.“*¹²¹

Sovětská armáda navenek do politického dění nezasahovala, vojáci se podíleli na obnově infrastruktury a energetických zdrojů. Nejvyšší velitelé se snažili *„zajistit do budoucna vlastní informační kanály a posílit pozice místních komunistů pro případ mocenské konfrontace s demokratickými silami. Verbování vlastních agentů zůstalo pečlivě strážným tajemstvím. Stejně tak mělo zůstat tajemstvím, že v létě 1945 předali zástupci sovětské armády s vědomím maršála Jeremenka Jurovi Sosnarovi a Eduardu Mandřákovi několik tun rotačního*

papíru, desítky pušek a samopalů, pistole, granáty, dvě auta a velký finanční obnos v hotovosti. Ti tento dar uložili nejprve na krajském sekretariátě KSČ. O dva roky později pak na pokyn ústředního aparátu Sosnar a jeho spolupracovníci část zbraní odevzdali do rukou Sboru národní bezpečnosti, ale jenom část, protože věřili, že dříve či později musí dojít k ozbrojenému střetnutí s buržoazií a komunistická strana nesmí zůstat neozbrojena.“ ¹²²

Osvoboditelé Olomouce podplukovník Latyšev, velitel čtvrtého ukrajinského frontu generál Jeremenko generál Mechlis (náčelníkem zpravodajské služby sovětské armády) byli v červnu slavnostně jmenováni čestnými občany města. *„To měl generál Jeremenko několik dní v Olomouci již i „svou“ ulici, zatímco po maršálu Stalinovi byla, jak jinak, pojmenována přímo jedna z hlavních tříd. Současně však dodejme, že v zájmu jakéhosi rovnoměrnějšího vyvážení byly další dvě ulice přejmenovány po prezidentu Rooseveltovi a po v té době již bývalém premiéru Churchillovi.“* ¹²³

V červenci byl v Čechových sadech slavnostně odhalen pomník rudoarmějců od architekta Jaroslava Kováře mladšího. Odhalení se účastnili i předseda vlády Zdeněk Fierlinger a ministr vnitra Václav Nosek. Pro poválečnou dobu je příznačný kult slovanství, 1945 se v Olomouci koná sjezd Svazu přátel SSSR a do jeho čela je zvolen duchovní František Světlík. Dále je zde kroužek lužických Srbů. ¹²⁴

24. 10. 1945 vyšly znárodňovací dekrety prezidenta republiky pro podniky dříve arizované jako Milo, Hamma, Kosmos a sladovny. Staly se z nich základy národních podniků Zora, Milo, Severomoravské mlýny, Sigma-pumpy. Moravské železárny se dostaly pod Národní podnik báňský a hutní v Praze, Hamma pod Spofa Praha, Wagner pod Spotos Praha.

V poničené Olomouci byly problémy s cestováním, z mostů zůstal stát jen jeden, u pravoslavného kostela, ale problémy s cestováním byly do celé republiky, kvůli škodám na železnici, to byl jeden z argumentů pro zřízení univerzity v Olomouci. Na městském úřadě byl ve funkci vedoucího městského stavebního úřadu Josef Kšíř, také zahájil program obnovy a ochrany památek. V létě 1945 vznikl proslulý orloj. ¹²⁵

V říjnu 1945 byla v Olomouci zřízena pobočka brněnské lékařské fakulty. 16. 11. potvrdil ministr Nejedlý vládní záměr zřídit zde univerzitu. Zákon o obnovení olomoucké univerzity je ze dne 21. 2. 1946, prvním rektorem se stal J.L. Fischer z Brna. ¹²⁵

Květnové volby dopadly následovně: lidovci 20 % (na venkově 30 %). Sociální demokracie 21 %, národní socialisté 29 %, KSČ 30 %. Proběhl spor o předsedu ONV Olomouc-venkov. Společný kandidát sociálních demokratů, národních socialistů a lidovců Vojtěch Medek se nelíbil komunistům, kteří svolali dav a trojkoaliční kandidáti na protest odešli., zbylí si zvolili Roberta Pantůčka, ale volba byla prohlášena za neplatnou. Původní předseda Rysnar-Kant zůstal ve funkci do července 1947, pak se stal předsedou Ladislav Bernatský se zástupcem Vojtěchem Medkem. Počátkem dubna odstoupil primátor Stibor-Kladenský, v říjnu byl nahrazen Janem Kučerou.¹²⁶

Na podzim 1947 proběhla jednak slavná krčmaňská aféra (neuskutečněný atentát na tři ministry), jednak byl objeven tajný sklad zbraní v Hodolanech. Proběhla rovněž kampaň za milionářskou dávkou, terčem útoků bylo ASO, které hájili sami zaměstnanci. Probíhalo tažení proti velkoobchodníkům s cukrem a textilem, označovaným za šmelináře. *„Olomoucká „textiliáda“ vyústila i v takové excesy, jako volání Stráže lidu o prověřování hostů tanečních zábav a plesů, odkud že vzali látku na své drahé a luxusní šaty.“*¹²⁷

2. 3. 1947 zemřel arcibiskup Prečan, stolec byl prázdný, pozemky arcibiskupství se staly terčem KSČ.¹²⁸

Probíhala výstavba města ve třech zónách: historické jádro, rezidenční úřednická čtvrť a průmyslově obchodní čtvrť kolem hlavního nádraží. Byly oživeny plány na propojení labsko-dunajským kanálem. Komunisté plánovali stavbu dalších 2-3 továren. Dále byl postaven most mezi nádražím a centrem. *„Politici zástupci statutárního města Olomouce i ... okresu v krátké poválečné etapě tj. do jara 1948 měli reálné a opodstatněné ambice na vybudování silného středomoravského regionu s centrem v Olomouci...Na rozdíl od Brna a Ostravy však tyto snahy narážely na tvrdou realitu finančních restrikcí...Město muselo dále neustále zápasit jak s doznívajícím dědictvím vojensko-pevnostního sevření, tak i s poněkud konzervativní finanční a investiční politikou radních z dob první republiky.“*¹²⁹

22. 2. 1948 proběhl Sjezd závodních rad, o dva dny později generální stávka a 25.2. se moci ujal Krajský akční výbor Národní fronty.¹³⁰

5. 2. Světová móda

Po válce se módní průmysl okamžitě naplno nerozběhl. Válečné škody byly příliš velké, stále byl nedostatek materiálu. Proto se módní linie okamžitě nezměnila.

Pařížští couturieři přišli s nápadem, jak prezentovat své výtvořiny, ač se jim nedostávalo materiálu. Vymysleli tzv. divadlo módy, kdy byly šaty ušity v malém měřítku a předváděny na figurkách z drátu.

Ale strádání muselo jednou skončit a musela být nakreslena silná čára za minulostí. Toho se chopil Christian Dior, když roku 1947 přišel se slavnou kolekcí *New Look*. Ta se oprostila od módní linie předchozího období. Bohaté krinolínové sukně byly dlouhé ke kotníkům. Pas byl vosí, k docílení jeho tvaru se používalo korzetu, někdy přímo všitého do šatů. To pobouřilo Coco Chanelovou, která byla jednou z těch, kteří ženu z korzetu vysvobodili. Nejslavnějším modelem z kolekce se stal model zvaný „Bar“, předváděný slavnou modelkou Bettinou. Sestával z hedvábného kabátku krémové barvy, od jehož vosího pasu se rozprostírala široká černá sukně. Kolekce *New Look* některé uchvátila, jiné pobouřila. Zejména v Anglii a Americe vyvolávala velká spotřeba materiálu na Diorovy kreace rozhořčení.

Dalším významným tvůrcem byl Pierre Balmain, někdejší Diorův spolupracovník. Proslavil se šaty bez ramínek, s bohatou sukní a květinami ve výstřihu. Byl oblíbencem americké spisovatelky Gertrudy Steinové.

5. 3. Česká móda

Po válce jsou snahy obnovit někdejší slávu české módní tvorby. Z periodik, zaměřujících se na módu, jmenujme časopisy Styl, Pražská móda, MO-NO (módní novinky), Malé módy Května a Světovou módu. Ambiciózní pražští krejčí vyslovili již na podzim 1945 myšlenku vybudovat z Prahy centrum středoevropské módy. V jejich úsilí jim však bránila závažná překážka – nedostatek materiálu. Byl to jednak důsledek válečného hospodářství, kdy byly některé textilní továrny převedeny na zbrojní výrobu, jednak celkového poválečného chaosu, a v neposlední řadě odsunem kvalifikovaných textilních dělníků. Co se týče textilu, panoval ještě přidělový systém. Čeští krejčí si uvědomují ohrožení své existence, stejně jako celého svobodného podnikání. Roku 1945 mj. vznikne národní podnik Oděvní průmysl, vzniklý ze znárodnění a spojení prostějovských textilních závodů Nehera, Rolný, Silesia a Hanisch, podporovaný státem.¹³¹

Styl oblékání se neměnil, jakkoli by si to lidé přáli. Jisté změny jsou vidět v tom, jak se móda postupně feminizuje. Klobouky se nosí rozměrné ploché nebo menší. Roku 1946 jsou ramena stále vycpaná, ale současně se zdůrazňuje štíhlý pas. Sukně jsou zvlněné, oděvy jsou zdobeny aplikacemi z jiných materiálů, ozdobným štěpováním švů, aranžovanými draperiovitými díly na sukních. „*Dámy našly zalíbení v kanadských vojenských uniformách a hitem roku 1946 pro všechny příležitosti se staly kostýmy zv. Canadienne, s úzkou sportovní sukní a přepásaným kabátkem se čtveřicí našitých kapes.*“¹³²

Na jaře 1947 se délka sukně prodlužuje kousek pod kolena. Nosí delší úzká sukně s kabátek s odstávajícími šosy pro zvýraznění vosího pasu. Objevují se romantické prvky – šněrování, volány, krajky, sukně aranžované na boku nebo vzadu podložené honzíkem.¹³³

„*Vývoj událostí let 1945 – 1947 se stal pouhým počátkem rozpadu struktury celého systému české módní produkce, která byla po válce na nejlepší cestě vydat plody svého staletého rozvoje a stát se aktivní tvůrčí složkou evropské módy. Podzim roku 1947 přinesl ještě další ránu – daň z přepychu, která postihla veškeré kvalitní zboží včetně oděvů a látek zhotovených z přírodních materiálů...nepřihlášené zboží úřady zabavily a krejčí za ně byli trestáni. Poté přišel Únor 1948.*“¹³⁴

5. 4. Olomoucká móda

Olomouc jako celá země se po válce potýkala s nedostatkem textilních materiálů. Střih šatů stále víceméně kopíruje válečnou módu.

5. 4. 1. Módní přehlídky

V těchto letech se nedá mluvit o módních přehlídkách v pravém slova smyslu, máme pouze záznam, že firma Bratří Středové předvedla své modely na Večeru jarního optimismu, který pořádala odbočka Svazu českých novinářů v Olomouci.¹³⁵

5. 4. 2. Ukázky olomoucké módy

Dochovaly se nám kresby šatů salonu Bratří Středové a šaty ze salonu Marie Zolotarevové – Koukalové.

5. 4. 2. 1. Bratři Středové

Z 1.5. 1946 máme troje šaty: kostkované z taftu se širokými rameny, ke krku s límečkem, krátkými rukávy. Živůtek je zdobený knoflíky. Jsou přepásané, od pasu se rozšiřuje skládaná sukně. K šatům patří bojerko a svrchní sukně kontrastní barvy, skládaná, vepředu rozstřižená, aby bylo vidět sukni pod ní. Na bocích z obou stran rozparku ozdobená dvěma knoflíky. Druhé šaty jsou odpolední s kimono rukávy, řasené, zdobené aplikacemi na ramenou a bocích. Třetí šaty jsou jednoduché ke krku s límečkem. Přepásané, se skládanou sukni, zdobenou knoflíčky. Komplet je doplněn anglickým kostkovaným pláštěm {obr. 27}.

Z 16.5. tu máme čtyři letní šaty. Všechny mají velmi široká ramena, krátké rukávy, silně akcentovaný pas a od něj se rozšiřující sukni. První jsou zdobené sámkováním vodorovně na prsou a na bocích, dále kontrastními švy svisle. Druhé jsou z potištěné látky s bílým límečkem a manžetami, zdobenými krajkou. Živůtek je pod prsy nařasený. Třetí komplet sestává z kazaku zdobeného štěpováním a vloženými ozdobnými „kapesníčky“ na prsou a na bocích (falešné kapsy). Sukně má vepředu dva sklady. Čtvrté šaty jsou z květovaného imprimé, s balónovými rukávy, řasené nad prsy, s nabíranou sukni {obr. 28}.

5. 4. 2. 2. Marie Zolotarevová-Koukalová

Z roku 1946 máme troje šaty, všechny respektují poválečná módní příkázání – délka ke kolenům a úspora materiálem.

První je dvoudílný komplet, sestávající z béžových šatů a hnědého kabátku. Šaty jsou z vlněné tkaniny s kreповou vazbou, v pase přestřižené. Mají malý kulatý límeček, krátké rukávy, živůtek je vpředu zapínaný na potažené knoflíky, záda hladká se špičatým sedlem. Jsou přepásány úzkým páskem s potaženou sponou. Sukně je dílová, rozšířená, do švů jsou vloženy kapsy se zaoblenými patkami. Kabátek je z vínově červené semišové kůže, s dlouhými rukávy z látky šatů. Přílehavý, zapínaný na béžové potažené knoflíky {obr. 26}.

Dále tu jsou dvoje šaty, které patřily paní Miroslavě Vitoulové. První jsou vycházkové šaty ze šedomodrého vlněného žoržetu, v pase nepřestřižené, se zvonovou sukni. Mají výstřih ve tvaru V, krátké raglánové rukávy, podložené stejně jako výstřih proužkem bílého piké. pas je vyznačený záševky, horní díl členěn dvěma švy sahajícími od špičky V výstřihu po řadry k bočním švům. Dílová zvonová sukně je nasazena na bocích švem střiženým do obloučků {obr. 25}.

Vycházkové dámské šaty z hráškově zelené vlněné tkaniny, v pase jsou přestřižené. Dvojitý šev, tvarovaný do špičky, tvoří ozdobu na prsou. Šaty se zapínají u krku dvojicí knoflíčků mezi nasazením límce. Vpředu i vzadu jsou po celé délce prošity dvojitým svislým švem naznačujícím protilehlý sklad {24}.

Poslední jsou z tmavě černé kostkované látky, volné, v pase přepásané páskem ze stejné látky, Dlouhé pod kolena. Výstřih do tvaru písmene V je lemován černou stužkou. Nad prsy jsou nařasené. Rukávy jsou dlouhé po lokty, zakončené manžetami {obr. 23}.

5. 4. 2. 3. Kresa

První ukázka klobouku ze dne 5. 7. 1947 ještě respektuje válečnou módní linii. Má velmi širokou krempu a ploché dýnko. Druhý klobouk ze dne 7. 2. 1948 má naopak krempu úzkou a dýnko vysoké, ze tří stran ho zdobí mašle.

6. Závěr

Olomouc byla před válkou významným regionálním centrem obchodu a průmyslu. Co se týče zákaznické základny, ta byla v Olomouci široká. Olomouc bylo průmyslové město, důležitý dopravní uzel a zároveň sídlo mnoha regionálních institucí. Zároveň byla Olomouc, jak bychom dnes řekli, multikulturní. Žilo zde početné obyvatelstvo německé a české (bylo to početně takřka vyrovnané) a židovské, německy mluvící, mající pod kontrolou větší část zdejšího průmyslu.

Vedoucí olomoucké módní salóny (Bratři Středové, Huňka, ASO) jezdily pravidelně do zahraničí a zásobili své zákaznice modely významných světových značek. Cílem jejich výletů byla samozřejmě Paříž, ale také Vídeň-geograficky Olomouci blízka. Pro mužskou módu byla směrodatná Anglie a Amerika, ale nemáme zmínku, že by tam přímo jezdili nákupčí z Olomouce.

Olomoucké zákaznice a zákazníci měli povědomí o světové módě, už když listujeme regionálními periodiky a jejich Ženskými/Módními hlídkami, narážíme na módní referáty z Paříže a Vídně. Podobně jako Pražanky, i Olomoučanky braly pařížskou módu s rezervou, jistě, Paříž byla zdrojem nápadů, ale ty se musely modifikovat tak, aby byly v našich končinách nositelné, tj. aby nevzbuzovaly přílišnou pozornost.

Olomoucká móda vycházela ze stejných inspiračních zdrojů jako pražská, jen je ještě obohacena o zdroj vídeňský. Ale literatura o světové módě si Vídně nevšímá. Měla jsem v rukou knihu od Gerdy Buxbaum o vídeňské módě, která je k dispozici v knihovně Uměleckoprůmyslového musea v Praze, ale ta rozebírá víceméně jen slavné období Wiener Werkstätte. Z období třicátých let tam je několik obrázků a fotografií a stručný text. Vyplývá z něj, že Vídeňanky v období třicátých let byly nostalgické a romantické, nosily šaty inspirované historií (biedermeier, rokoko), dávaly přednost květovaným vzorům. Menší část žen se ztotožnila s typem ženy – vampa a nosila úzké šaty z lesklých materiálů, s hlubokými dekolty na zádech.¹³⁶

Móda v Olomouci měla taktéž paralelně několik módních linií. Je zde patrná vídeňská romantická linie, s častým použitím materiálů jako krajka, květované hedvábí, splývavý

žoržet. V módě se objevují historismy, jako například u modelu salonu Bratří Středové z přehlídky, konané 11. 10. 1931, který má balonové rukávy, bohatý splývavý krajkový límeček a je doplněn vínovým pláštěm.

Další linie by se dala nazvat praktickou, anglickou módou inspirovanou. Užívají se těžší látky jako tvíd, vzory jsou různě kostkované. Šaty jsou jednoduchého střihu, kombinované s halenkou a pláštěm.

Jiná linie je elegantní, inspirovaná Paříží. Užívá se lesklých materiálů, hedvábí, saténu, sametu. Nejelegantnější barvou je černá, nebo v kombinaci s bílou.

Podstatné je pro Olomouc využití kožešin. Nosí se ke všemu, buď celé kožešiny, nebo alespoň kožešinové límce u pláštěů. Límce z kožešiny se však nenosily jenom u pláštěů, ale i u šatů, dopoledních nebo i večerních.

Všechny olomoucké velké salony udržovaly ve své tvorbě všechny jmenované linie. U Huňky bychom mohli říci, že u některých svých dámských modelů se snažil o vnesení prvků mužského odívání (pánské revery u kostýmů, frakové střihy šatů). Tvorbu Marie Zolotarevové bychom mohli označit jako nadčasovou, její šaty jsou jednoduššího střihu, s nenápadnými detaily (sámky, prošívání).

V referátech z módních přehlídek jsme viděli, že dominovaly převážně tmavé barvy. Módní barvou číslo jedna byla ve třicátých letech černá, ať už samostatně nebo v kombinaci s kontrastní bílou, zelenou nebo rumělkovou. Po ní převládaly další tmavé barvy, jako tmavě hnědá, tmavě modrá a zelená, následovány klasickou bílou a šedou. Roku 1936 přichází móda čínských vzorů, například šaty z dílny Marie Zolotarevové z černého saténu se vzorem květů { } vypadají poměrně exoticky.

Válka znamenala pro olomoucké módní tvůrce pohromu. Při pročitání dějin jednotlivých salonů narazíme na všechny lidské osudy, příznačné pro onu dobu, osudy perzekuovaných i kolaborantů.

Za války vidíme linie dvě – romantickou a praktickou. Romantická se projevuje v častém používání řasení, balonových rukávů, krajkových vsadek na halenkách. Praktická linie upřednostňuje klasický kostým z tmavé nebo kostkované látky, se zvonovou nebo skládanou sukní a kabátkem, často maskulinního vzhledu s výraznými revery. V reklamách

firmy ASO vidíme již určitou předzvěst módy následující dekády – kostýmy s halenkou bez dekoltu, úzkým pasem a velmi bohatou sukní.

Roku 1941 se na jaře experimentovalo s jasnými barvami žlutou, zelenou a oranžovou, aby se na podzim vrátili k osvědčené černé a zelené. Roku 1942 se tmavá barva oživovala bílými aplikacemi a krajkou.

Po válce už nebylo moc prostoru na to, obnovit dřívější slávu olomoucké módy. Jedním faktorem byl nedostatek textilních materiálů, takže většina živnostníků ani neměla co prodávat a z čeho šít. Druhým faktorem byla dobová situace, konfiskace firem, odsun majitelů německé národnosti a jejich nahrazení národními správci, vyšetřování a soudy, restituce.

Salon Bratří Středové předvedl v roce 1946 šaty, které se drží válečné „hranaté“ linie, byť pas je útlý a sukně bohatší. Na šatech jsou vsadky a aplikace z kontrastního materiálu. Marie Zolotarevová razí jednodušší linii již bez vycpávek, s širšími sukněmi.

Nakonec přišel Únor 1948 a celá situace se dramaticky změnila. Významní krejčí přešli do Oděvní tvorby, národního podniku v Olomouci. Velké firmy byly zařazeny pod Národní podnik v Prostějově a olomoucká konfekce tím pádem ztratila autonomii a byla řízena z Prostějova.

Co se týče mého bádání, nemyslím, že jsem téma vyčerpala. Olomouckých módních salonů bylo ještě mnoho, ale neměla jsem čas je zpracovat všechny. Dále jsem neměla příležitost se podívat do uměleckoprůmyslových sbírek Vlastivědného muzea v Olomouci, které budou k nahlédnutí až za několik let, a jejichž obsah by mohl být pro rozvinutí mého tématu důležitý.

A nakonec, jistě by bylo zajímavé zpracovat tvorbu významných olomouckých krejčích ve službách Oděvní tvorby, národního podniku v Olomouci.

Poznámky

1. František Hanzelka in *Našinec*, 4. 3. 1930, str. 1
2. Miloš Trapl, V republice in: Josef Bartoš a kol., *Olomouc – malé dějiny města*, Olomouc, Univerzita Palackého 2002, str. 232
3. Zemský archiv v Opavě (dále jen ZA Opava), pobočka Olomouc, Firemní fond ASO
4. ibidem
5. Za Opava, pobočka Olomouc, Krajský soud Olomouc (dále jen KS Olomouc), pořadové číslo (dále poř. č.) 4713, spisová značka (dále sp. zn.) B III. 148, číslo kartonu (dále č. kart.) 276
6. KS Olomouc, poř. č. 2926, sp. zn. A VI. 42, č. kart. 161
7. KS Olomouc, poř. č. 2963, sp. zn. A VI. 79, č. kart. 162
8. ZA Opava, pobočka Olomouc, Obchodní a živnostenská komora (dále jen OŽK Olomouc), inventární číslo (dále i. č.) 267, kart. 30
9. ibidem
10. ibidem
11. Státní okresní archiv v Olomouci (dále jen SOkA Olomouc), Jednotný národní výbor Olomouc (dále jen JNV Olomouc), i. č. 285, kart. 239
12. Státní okresní archiv v Olomouci (dále jen SOkA Olomouc), Ústřední národní výbor Olomouc (dále ÚNV Olomouc), i. č. 434, kart. 357
13. KS Olomouc, poř. č. 2597, sp. zn. A IV. 125, kart. 143
14. JNV Olomouc, i. č. 285, kart. 239
15. KS Olomouc, poř. č. 2597, sp. zn. A IV. 125, kart. 143
16. ÚNV Olomouc, i. č. 434, kart. 357
17. JNV Olomouc, i. č. 267, kart. 221
18. KS Olomouc, poř. č. 2852, i. č. A V. 222, č. kart. 156
19. ZA Opava, veřejný žalobce při Mimořádném lidovém soudu Olomouc, Lst 1180/45, Jaroslav Huňka
20. KS Olomouc, poř. č. 2852, sp. zn. A V. 222, č. kart. 156
21. ÚNV Olomouc, i. č. 435, kart. 384
22. JNV Olomouc, i. č. 28, kart. 242

23. ÚNV Olomouc, i. č. 435, kart. 384
24. OŽK, kart. 33
25. nekrolog v *Našinci*, str. 9 dne 10. 1. 1937
26. OŽK, kart. 43
27. OŽK, kart. 46
28. dopis pí. Tamary Burianové dr. Uchalové ze dne 7. 5. 1997
29. JNV Olomouc, kart. 241
30. A. Tomek *Adresář velkého Olomouce a okolí*, Olomouc 1928
31. str. 272 in Vojtěch Cekl, *Kraj, jímž táhla válka* (2. vydání), 1947
32. JNV Olomouc, kart. 241
33. OŽK kart. 47
34. *Kronika řemesel, obchodu, živností a výroby v oblasti Obchodní a živnostenské komory v Olomouci*, vydal Národní svaz novinářů odbočka v Olomouci, Olomouc 1942
35. KS Olomouc, poř. č. 2223, sp. zn. A III. 28, č. kart. 126
36. JNV Olomouc, i. č. 28, č. kart. 242
37. OŽK kart. 53
38. Osvobozený Našinec, 27. 5. 1945, str. 4
39. KS Olomouc, poř. č. 3210, sp. zn. A VII. 163, č. kart. 176
40. ZA Opava, pobočka Olomouc, Olomouc společenstvo krejčích, i. č. 10734, signatura IV. B, č. kart. 1370
41. Miloš Trapl, V republice, in: Josef Bartoš (ed.), *Olomouc: Malé dějiny města*, Olomouc, univerzita Palackého 2002, str. 228 / 229
42. ibidem, str. 227 / 228
43. ibidem, str. 235 / 237
44. ibidem, str. 237 / 238
45. ibidem, str. 232 / 238
46. ibidem, str. 239 / 240
47. ibidem, str. 238 / 239
48. ibidem, str. 241 / 244

49. ibidem, str. 240
50. Josef Bartoš, *Malé dějiny Olomouce*, Ostrava 1972, str. 121
51. Miloš Trapl, *V republice*, in: Josef Bartoš (ed.), *Olomouc: Malé dějiny města*, Olomouc, univerzita Palackého 2002, str. 245 / 247
52. ibidem, str. 233
53. ibidem, str. 232 / 233
54. ibidem, str. 233
55. ibidem, str. 247 / 8
56. ibidem, str. 248
57. ibidem, str. 249
58. ibidem, str. 250
59. Jana Máchalová, *Módou posedlí: čtení o módě 20. století*, Moraviapress Břeclav 2002, str. 43
60. ibidem, str. 60
61. ibidem, str. 44
62. Charlotte Seelingová, *Století módy 1900 - 1999*, Slovart Praha 2000 str. 190
63. ibidem, str. 192
64. Eva Uchalová, *Česká móda: 1918 – 1938: Elegance První republiky*, Olympia Praha 1996, str. 76
65. Konstantina Hlaváčková ed., *Česká móda 1940 – 1970: Zrcadlo doby*, Olympia Praha 2000, str. 9
66. Eva Uchalová, *Česká móda: 1918 – 1938: Elegance První republiky*, Olympia Praha 1996, str. 78
67. ibidem, str. 78
68. ibidem, str. 78
69. ibidem, str. 80 / 82
70. ibidem, str. 94
71. ibidem, str. 97 / 107
72. ibidem str. 20
73. ibidem, str. 21 / 22

74. ibidem, str. 23
75. *Moravský Večerník*, č. 52, 1930, str. 2
76. *Pozor*, 30. 9. 1930, str. 2
77. *Pozor*, 4. 10. 1930, str. 4
78. *Moravský Večerník*, 16. 3. 1931, str. 3
79. *Moravský Večerník*, 6. 10. 1931, str. 3
80. *Pozor*, 13.10. 1931, str. 3
81. *Moravský Večerník*, 4.10. 1932, str. 4
82. *Pozor*, 3. 2. 1935, str. 4
83. *Pozor*, 1.2. 1936, str. 4
84. *Moravský Večerník*, 17.3. 1936, str. 4
85. *Moravský Večerník*, 17.3. 1936, str. 4
86. *Moravský Večerník*, 11.3. 1937, str. 5
87. *Moravský Večerník*, 15.3. 1937, str. 3
88. *Pozor*, 17. 3. 1937, str. 2
89. *Našinec*, 5. 10. 1937, str. 3
90. *Našinec*, 30. 9. 1937, str. 5
91. *Našinec*, 22.3. 1938, str. 3
92. *Moravský Večerník*, 22.3. 1938, str. 5
93. *Pozor*, 23. 3. 1938, str. 2
94. Josef Bartoš, *Za nacistické okupace*, in: Josef Bartoš (ed.), *Olomouc: Malé dějiny města*, Olomouc, univerzita Palackého 2002, str. 252
95. ibidem
96. ibidem, str. 253
97. ibidem, str. 257
98. ibidem, str. 253 / 4
99. ibidem, str. 258 / 259
100. ibidem, str. 256 / 257
101. ibidem, str. 256
102. ibidem, str. 257

103. ibidem, str. 258 / 260
104. ibidem, str. 260
105. ibidem, str. 261
106. ibidem, str. 262 / 268
107. Jana Máchalová, *Móda 20. století*, Nakladatelství Lidové Noviny 2003, str. 75
108. Jana Máchalová, *Módou posedlí: čtení o módě 20. století*, Moraviapress Břeclav 2002, str. 53
109. ibidem, str. 56 / 57
110. Eva Uchalová, 1940 – 1945 „Ze starého nové“, in: Konstantina Hlaváčková ed., *Česká móda 1940 – 1970: Zrcadlo doby*, Olympia Praha 2000, str. 11 / 12
111. ibidem, str. 16 / 17
112. ibidem, str. 17
113. ibidem, str. 18
114. *Moravský Večerník*, 20.3. 1940, str. 4
115. *Moravský Večerník*, 24.3. 1940, str. 5
116. *Moravský Večerník*, 23.9. 1941, str. 3
117. *Moravský Večerník*, 24. 3. 1942, str. 5
118. *Moravský Večerník*, 29. 9. 1942, str. 5
119. Karel Konečný, Od demokracie k totalitě Josef Bartoš (ed.), *Olomouc: Malé dějiny města*, Olomouc, univerzita Palackého 2002, str. 270
120. ibidem, str. 270
121. ibidem, str. 273
122. ibidem, str. 271
123. ibidem, str. 272
124. ibidem, str. 272
125. ibidem, str. 275 / 8
126. ibidem, str. 278 / 279
127. ibidem, str. 280
128. ibidem, str. 281
129. ibidem, str. 282

130. ibidem, str. 283 / 284
131. Eva Uchalová, 1946 – 1947 Naděje a zklamání, in: Konstantina Hlaváčková ed., Česká móda 1940 – 1970: Zrcadlo doby, Olympia Praha 2000, str. 22 / 30
132. ibidem, str. 26
133. ibidem, str. 28
134. ibidem, str. 31
135. Osvobozený Našinec, 1. 5. 1946, str. 4
136. Gerda Buxbaum, *Mode aus Wien*, 1815 – 1938, Wien 1986, str. 121

Použitá literatura

Bartoš Josef a kolektiv, *Olomouc: Malé dějiny města*, Olomouc, Univerzita Palackého 2002

Bartoš Josef, *Malé dějiny Olomouce*, Ostrava 1972

Buxbaum Gerda, *Mode aus Wien 1815 – 1938*, Wien 1986

Hlaváčková Konstantina ed., *Česká móda 1940 – 1970: Zrcadlo doby*, Olympia 2000

Inventář Uměleckoprůmyslového musea v Praze

Máchalová Jana, *Módou posedlí: Čtení o módě 20. století*, Moraviapress 2002

Máchalová Jana, *Móda 20. století*, Nakladatelství Lidové Noviny,

Seelingová Charlotte, *Století módy 1900 - 1999*, Slovart Praha 2000

Uchalová Eva, *Česká móda 1918 – 1938: Elegance První republiky*, Olympia 1996

Periodika

Mährisches Tagblatt, J. Groák Olmütz, vycházel 1880 - 1946

Moravský deník, Olomouc 1932 - 1941

Moravský večerník, Josef Riedl Olomouc, 1922 - 1945

Našinec, Olomouc, vycházel 1869 - 1945

Osvobozený Našinec, deník čsl. Strany lidové: list pracujícího katolického lidu, Olomouc 1945 - 1948

Pozor: politický a hospodářský časopis: orgán hospodářské jednoty Olomoucka, založen a rolnických továren, nákladem Hospodářské jednoty Olomouce, vycházel 1872 - 1938

Archiválie

Za Opava, pobočka Olomouc, Krajský soud Olomouc

ZA Opava, pobočka Olomouc, Obchodní a živnostenská komora

Státní okresní archiv v Olomouci, Jednotný národní výbor Olomouc

Státní okresní archiv v Olomouci, Ústřední národní výbor Olomouc

Kronika řemesel, obchodu, živností a výroby v oblasti Obchodní a živnostenské komory v Olomouci, vydal Národní svaz novinářů odbočka v Olomouci, Olomouc 1942

ZA Opava, veřejný žalobce při Mimořádném lidovém soudu Olomouc

Summary

In the thirties, Olomouc was a powerful market and industry center, important traffic junction and settlement of many institutions.

Olomouc was a multi-cultural city, there lived Czechs, Germans and Jews.

Big Olomouc's fashion salons were ASO, Bratři Středové and Huňka. They often travelled to Paris and Vienna to inspire themselves and to buy dresses of world's most famous trademarks, which were lately presented in Olomouc on big salons' fashion shows, together with original Olomouc's fashion. Other important fashion creators were Marie Zolotarevová, Engelmann and Co. And Marta.

Olomouc fashion was developing paralelly on three tacks: one romantic, inspired from Vienna, using materials like lace and silk with flower patterns. Second, practical and a bit masculine, inspired from England, using materials like wool, tweed and cloths with chequered patterns. And the third tack, elegant, inspired from Paris, using sheeny cloths like satin and velvet.

War caused a disaster to Olomouc's fashion, mostly because of lack of materials, also because politoval situation and persecution.

After the war, there was a short time period of endeavour to renovate the former fame of Olomouc's fashion. But there was a lack of materials.

Then came year 1948 and Czechoslovakia became a socialist country. There was no more a place for a private enterprise.

Obrazová příloha

Módní žurnalistika

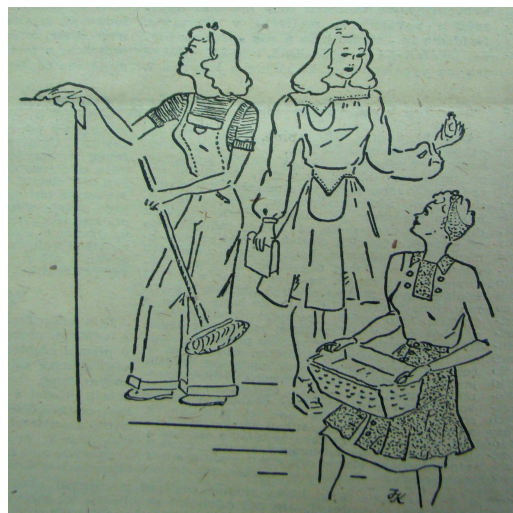
Obr. 1 Mährisches Tagblatt

Obr. 2 Moravský večerník

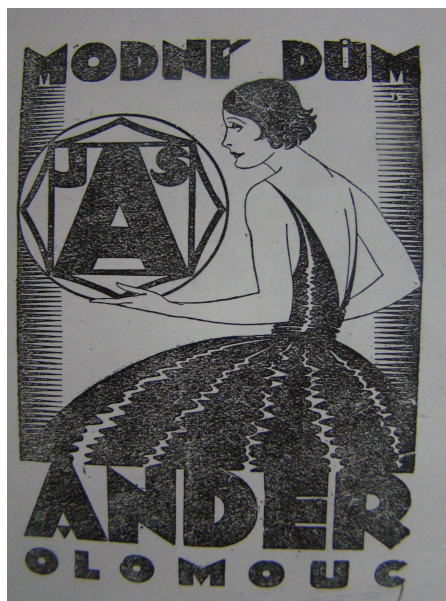

Obr. 3 Pozor

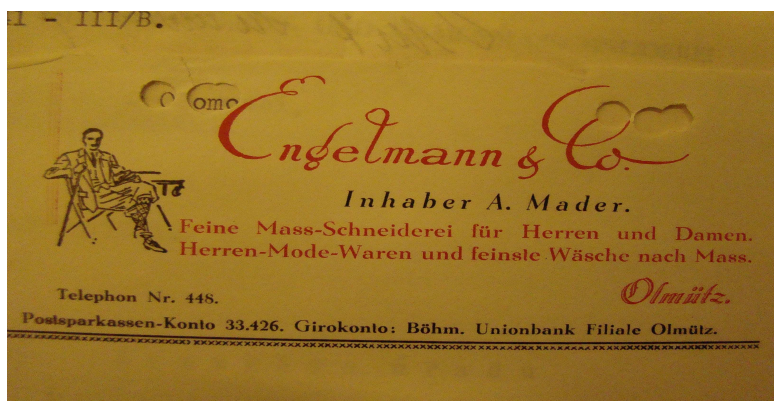

Obr. 4 Osvobozený Našinec

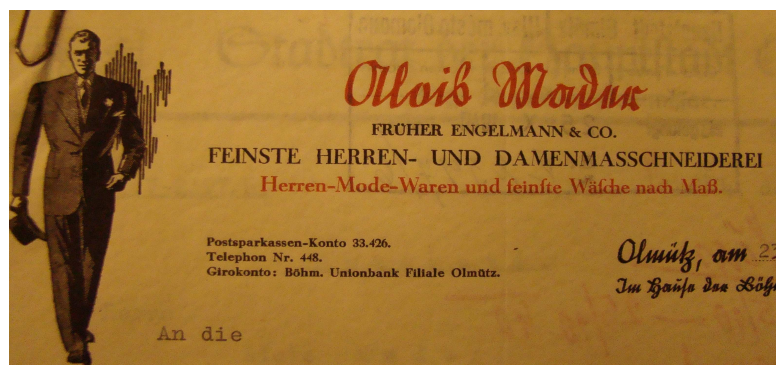
Firemní loga

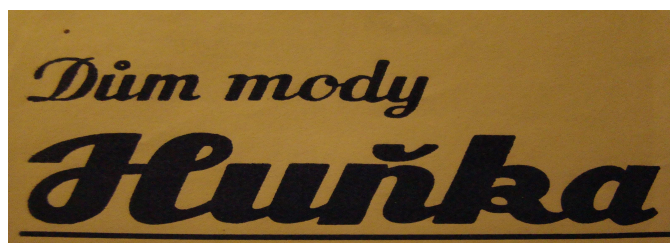
Obr. 5 ASO

Obr. 6 Engelmann a spol.

Obr. 7 Engelmann a spol.

Obr. 8 *Huňka*

Obr. 9 *Bratři Středové*

Obr. 10 *Marie Zolotarevová*

30. léta

Obr. 11 Zolotarevová

Obr. 12 Zolotarevová

Obr. 13 Zolotarevová

Obr. 14 Zolotarevová

Obr. 15 Zolotarevová

Obr. 16 ASO

Obr. 17 ASO

Obr. 18 ASO

40. léta

Obr. 19 Zolotarevová

Obr. 20 ASO

Obr. 21 ASO

Obr. 22 Marta

Poválečná móda

Obr. 23 Zolotarevová

Obr. 24 Zolotarevová

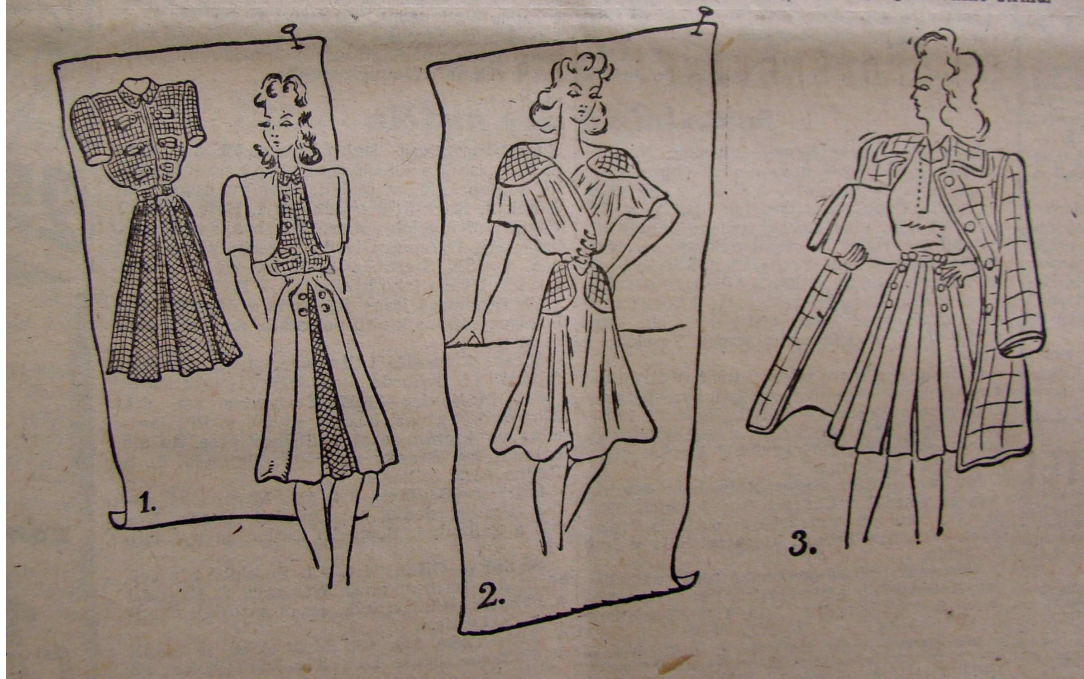
Obr. 25 Zolotarevová

Obr. 26 Zolotarevová

Jarní móda Olomouci

U příležitosti společenského podniku »Večer jarního optimismu« odbočky Svazu českých novinářů v Olomouci, předvedla firma Bratři Středové ukázkou rozkošných jarních modelů, z nichž pro nevlední zájem obecnstva přinášíme několik ukásek: 1. Dopolnední šaty z kostičkovaného taftu, přehozená bolerka a apartní sukénky změni se na společenský úbor. — 2. Cerné odpolední šaty, kimono rukávy, bohatě zdobené řasením a pestrou aplikací. — 3. Anglický kostkovaný plášť, doplněný jemnými viněnými šaty sportovního střihu.

Obr. 27 Středové

1. Vycházkové šaty z vlny nebo hedvábí, zdobené krajčovým límečkem a manžetami. — 2. Letní šaty pro štíhlé mladé dámy ze vzorkovaného hedvábí, zdobené bílým límečkem, pestříčkou a manžetami. — 3. Fialené nebo hedvábě sportovní šaty. Ozdoba barevné štepování (prošívání). — 4. Letní impimé hedvábě šaty pro odpoledne i večer. — (Modely firmy Bratři Středové, Olomouc.)

Obr. 28 Středové

Seznam vyobrazení v textu

- Obr. 1** *Mährisches Tagblatt* 19. 3. 1937, str. 5
- Obr. 2** *Moravský večerník* 21. 2. 1942, str. 8
- Obr. 3** *Pozor*, 7. 6. 1931, str. 6
- Obr. 4** *Osvobozený Našinec*, 19. 2. 1946, str. 4
- Obr. 5** *Adresář velké Olomouce a okolí*, A. Tomek Olomouc 1928
- Obr. 6** JNV Olomouc, i. č. 285, kart. 239
- Obr. 7** JNV Olomouc, i. č. 285, kart. 239
- Obr. 8** JNV Olomouc, i. č. 267, kart. 221
- Obr. 9** A. Tomek, *Adresář velké Olomouce a okolí*, Olomouc 1928
- Obr. 10** JNV Olomouc, kart. 241
- Obr. 11** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 73235, momentálně ve Veletržním paláci
- Obr. 12** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 73236 / a-c
- Obr. 13** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 84812
- Obr. 14** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 86776, momentálně ve Veletržním paláci
- Obr. 15** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 99004
- Obr. 16** *Moravský večerník*, 30. 1. 1931, str. 7
- Obr. 17** *Moravský večerník*, 24. 1. 1931, str. 7
- Obr. 18** *Moravský večerník*, 24. 11. 1930, str. 3
- Obr. 19** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 102580
- Obr. 20** *Moravský večerník*, 22. 3. 1940, str. 7
- Obr. 21** *Moravský večerník*, 14. 9. 1941, str. 9
- Obr. 22** *Moravský večerník*, 31. 3. 1940, str. 5
- Obr. 23** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 100249
- Obr. 24** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 100249
- Obr. 25** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 100250
- Obr. 26** *Uměleckoprůmyslové museum v Praze*, i. č. 100278 / a-b
- Obr. 27** *Osvobozený Našinec*, 1. 5. 1946, str. 5
- Obr. 28** *Osvobozený Našinec*, 16. 5. 1946, str. 5

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Veronika Šubrtová
Katedra:	dějiny umění
Vedoucí práce:	Prof. Pavel Štěpánek
Rok obhajoby:	2008

Název práce:	Móda olomouckých salonů 1930 - 1948
Název v angličtině:	Fashion salons in Olomouc (30's of 20 th century – 1948)
Anotace práce:	Olomoucká móda patřila k dosud neprobádaným tématům, svým bádáním v archivních materiálech a starých časopisech jsem se snažila tuto mezeru vyplnit. Olomouc měla mnoho dnes již skoro zapomenutých módních tvůrců. Nejvýznamnější byly salóny Bratří Středové, Jaroslav Huňka a módní salón při obchodním domu ASO. Tito jezdili každoročně do Paříže a do Vídně, tato dvě města byla hlavními inspirátory olomoucké módy té doby. Dalším významným salómem byl salón Marie Zolotarevové, z něhož má 10 šatů ve sbírkách Uměleckoprůmyslové museum v Praze. Válka bohužel znamenala pro olomouckou módu katastrofu a po válce se již nepodařilo někdejší rozmach obnovit.
Klíčová slova:	Móda, Olomouc, 30. léta, 40. léta, Poválečné období
Anotace v angličtině:	Fashion in Olomouc in this period has been unexplored till this time. Olomouc had many of fashion creators, now almost forgotten. Most important were The Středa Brothers, Jaroslav Huňka and a fashion atelier was situated also in an ASO department store. Other important salon belonged to Marie Zolotarevová, 10 dresses from this salon are now found in collections of Museum of Arts and Crafts in Prague. Those fashion creators travelled in Paris and Vienna many times, those two cities were inspiration sources. War unfortunately meant catastrophe for Olomouc's fashion. After the war it didn't succeed to renovate its boom.

Klíčová slova v angličtině:	Fashion, Olomouc, 30´es, 40´es, Afterwar period
Přílohy vázané v práci:	Obrazová příloha, CD
Rozsah práce:	81 stran
Jazyk práce:	čeština